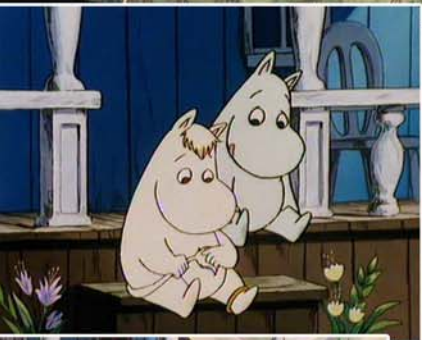

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ

12 • 2022

У колажі використані кадри з аніме-серіалу «Щасливе сімейство Мумі-тролів» (1990 р.)

ЗАСНОВНИКИ:
Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника
та ТОВ «Антросвіт»

Головний редактор
Дмитро Лебедь

Відповідальний секретар
Валентина Rogozinska

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

Н.М. Бібік, д. пед. н.
Г.В. Бітківська, к. пед. н.
А.І. Богосвятська, к. філол. н.
О.І. Бульвінська, к. пед. н.
М.С. Вашуленко, д. пед. н.
В.В. Гладишев, д. пед. н.
Р.Б. Голод, д. філол. н.
А.І. Гурдуз, к. філол. н.
С.О. Жила, д. пед. н.
Ю.І. Ковбасенко, к. філол. н.
І.В. Козлик, д. філол. н.
А.М. Мартинець, к. пед. н.
Т.П. Матюшкіна, к. пед. н.
Л. В. Мацевко-Бекерська, д. філол. н.
В.М. Назарець, к. філол. н.
Д.С. Наливайко, д. філол. н.
О.М. Ніколенко, д. філол. н.
О. В. Орлова, к. філол. н.
Р.Р. Петронговський, к. пед. н.
А.Л. Ситченко, д. пед. н.
О.В. Слоньовська, к. філол. н.
К. В. Таранік-Ткачук, к. пед. н.
С.І. Хороб, д. філол. н.
Р.Ш. Чілачава, д. філол. н.
Л.М. Шкаруба, к. філол. н.
Л. П. Юлдашева, к. філол. н.

Методисти:

К.Н. Баліна, Н.І. Белей,
О.П. Борківська, О.О. Гузь, Л.С. Зіневич,
І.О. Ткач, І.А. Хроменко, І.Г. Ціко,
О. Семенюк

Літературний редактор
Ірина Мокреєва

Веб-сайти: <https://ZL.KIEV.UA>
<https://SVITFILOLOGA.COM.UA/>

050-93-717-78

E-mail: antrosvit@ukr.net

5-ий клас НУШ

Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків (II семестр) за модельною навчальною програмою «Зарубіжна література. 5-6 класи» («ШКОЛА РАДОСТІ», автори Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В. та ін.), рекомендованою Міністерством освіти і науки України (наказ № 795 від 12.07.2021 р.), за підручником «Зарубіжна література. 5 клас» авторського колективу під керівництвом Ніколенко О.М. (К., ВЦ «Академія», 2021) 52,5 години (**1,5 години на тиждень**)
Розробники – **Ольга Ніколенко, Наталія Рудніцька, Вікторія Туряниця**. 4

Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків (II семестр) за модельною навчальною програмою «Зарубіжна література. 5-6 класи» («ШКОЛА РАДОСТІ», автори Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В. та ін.), рекомендованою Міністерством освіти і науки України (наказ № 795 від 12.07.2021 р.), за підручником «Зарубіжна література. 5 клас» авторського колективу під керівництвом Ніколенко О.М. (К., ВЦ «Академія», 2021) 70 годин (**2 години на тиждень**)
Розробники – **Ольга Ніколенко, Наталія Рудніцька, Вікторія Туряниця**. 15

У вирі захопливих пригод

Ольга Гузь. Система уроків за творами Туве Янсон «Комета прилітає» (або «Капелюх чарівника», або «Зима-чарівниця»). .29

Ольга Гузь. Система уроків за твором Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу». 35

На 1 обкл. – кадр з фільму «Рудий п'ятачок» (Німеччина, 2001)

Шановні читачі! Матеріали рубрики «У вирі захопливих пригод» вже були раніше опубліковані в нашому журналі. Ми дібрали для вас актуальні та цікаві розробки, які, сподіваємося, будуть для вас корисними.

Слава Україні!

Усі зображення в журналі знайдені в вільному доступі мережі інтернет

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

5 КЛАС

II семестр

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ

за модельною навчальною програмою «Зарубіжна література. 5-6 класи» («ШКОЛА РАДОСТІ», автори Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В. та ін.), рекомендованою Міністерством освіти і науки України (наказ № 795 від 12.07.2021 р.), за підручником «Зарубіжна література. 5 клас» авторського колективу під керівництвом Ніколенко О.М. (К., ВЦ «Академія», 2021)

52,5 години (1,5 години на тиждень)

Розробники – Ольга Ніколенко, Наталія Рудніцька, Вікторія Турянця

№	Години	Дата	Тема уроку	Теорія літератури (ТЛ) Література і культура (ЛК) Україна і світ (УС) Медіатекст (МТ)	Очікувані результати	Види навчальної діяльності
СЛУХАЄМО ГОЛОСИ ПРИРОДИ (8 годин)						
25	1		Зарубіжні поети про природу. Джон Кітс 1795-1821) «Про коника та цвіркуна». Поетизація природи, утвердження зв'язку природи й людини; утілення любові та дбайливого ставлення до довкілля.	ТЛ Вірш, пейзаж. ЛК Описи природи, тварин у художній літературі та інших видах мистецтва.	Знає цікаві факти з життя і творчості Джона Кітса, учиться сприймати й розуміти ліричний твір, особливості поетичної мови, римування, ритм; визначає в незнайомому почутому та/або прочитаному художньому тексті вірша «Про коника та цвіркуна» нові й ключові слова, визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі, знаходить відповіді на поставлені запитання, формулює тему та ідею вірша; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань, які виникли в результаті сприймання художнього тексту, розпізнає виражальні засоби (пейзаж), певні мовні особливості, використовує окремі з них; читає виразно текст вірша, висловлюється на теми природи та її значення в житті людини, необхідності дбайливого ставлення до неї; дотримується норм етикету під час спілкування, декламує ліричний твір напам'ять, регулює власні емоції під час художньої декламації.	Різні види читання (уголос, виразне, коментоване, вибіркоче), визначення ключових слів, знаходження в почутому та/або прочитаному ліричному творі відповідей на поставлені запитання, формулювання теми та ідеї, визначення основної і другорядної, відомої та нової інформації в тексті вірша, переказ змісту поетичного тексту/медіатексту, розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, характеристика персонажів, образів, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж), декламування ліричного твору напам'ять. <i>Варіант домашнього завдання:</i> декламування ліричного твору напам'ять.
26	1		Джозеф-Редьярд Кіплінг (1865–1936). «Мауглі». Історія хлопчика, якого виховали тварини, його дружба з ними. Сміливість, кмітливість, доброта Мауглі.	ТЛ Оповідання. ЛК Описи природи, тварин у науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва.	Знає цікаві факти з життя і творчості Джозефа-Редьярда Кіплінга, читає й сприймає на слух незнайомий текст, визначає в прочитаному головну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі, ключові слова; розуміє зміст оповідання «Мауглі», визначає головних і другорядних героїв, місце дії, початок подій, акцентує увагу на окремих деталях; відтворює усно (частково), коментує, інтерпретує почутий та/або прочитаний текст, відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; учиться складати й оформлювати власне висловлення згідно з ustalеними	Різні види читання (уголос, «ланцюжком», виразне, коментоване, вибіркоче), знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповідей на поставлені запитання, визначення ключових слів, словосполучень, основної і другорядної інформації у почутому та/або прочитаному тексті, знаходження в різних видах текстів відомої і нової інформації, коротка характеристика головного

		Дата			
27	1	Дата	<p>Джозеф-Редьярд Кіплінг (1865–1936). «Мауглі» Яскравість характерів персонажів-тварин, утілення в них людських рис.</p> <p>ТЛ Пейзаж.</p> <p>ЛК Описи природи, тварин у науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва.</p> <p>МТ Фільмографія: «Книга Джунглів» (режисер Дж. Фавро, США, 2016).</p>	<p>нормами сучасної української мови (усно), розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань, які виникли в результаті сприймання тексту оповідання; дізнається про значення терміну оповідання, його особливості.</p>	<p>героя Мауглі та/або її візуалізація (проста схема, асоціативний куц тощо), розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, переказ уривків художнього тексту/медіатексту.</p> <p><i>Варіант домашнього завдання:</i> переказ (усно) тексту казки (або уривка оповідання).</p>
28	1	Дата	<p>Джозеф-Редьярд Кіплінг (1865–1936). Закони джунглів і цінності людського життя. Ідея відповідальності людини за природний світ.</p> <p>ТЛ Пейзаж, оповідання.</p> <p>УС Українські переклади творів зарубіжних авторів про природу.</p> <p>ЛК Описи природи, тварин у науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва.</p> <p>МТ Фільмографія: «Мауглі» (режисер Е. Серкіс, США, Велика Британія, Індія, 2018)</p>	<p>Розуміє зміст прочитаних уривків тексту, знає персонажів, події; читає виразно й сприймає на слух незнайомий текст, знаходить у почутому та/або прочитаному художньому тексті відповіді на поставлені запитання; стисло переказує (усно) зміст почутого та/або прочитаного художнього тексту, акцентує увагу на окремих деталях; визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в художньому тексті; описує (усно) Мауглі, Багіру, Балу, Каа, Шерхана, проводить паралелі між образами та ситуаціями твору й власним життєвим досвідом, визначає провідні теми твору, розуміє, що таке дружба, сміливість, відданість, зв'язок людини з природою, розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань, які виникли в результаті сприймання художнього тексту, розуміє значення терміну пейзаж, знаходить описи природи, описи тварин у творі. Створює власне висловлення про вчинок/вчинки персонажа/персонажів-тварин, утілення в них людських рис, враховуючи основні засади академічної доброчесності.</p>	<p>Різні види читання (про себе, уголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване, вибіркоче), знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповіді на поставлені запитання, формулювання теми та ідеї почутого та/або прочитаного художнього тексту/ медіатексту, визначення основної і другорядної інформації в почутому та/або прочитаному тексті, розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, характеристика персонажів, визначення їхніх рис характерів через учинки, знаходження в різних видах текстів відомої і нової інформації, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж), переказ змісту художнього тексту/медіатексту, створення невеликих типових повідомлень для очної дискусії щодо проблематики твору та/або переглянутих фільмів, порівняння художніх та науково-популярних текстів про тварин.</p> <p><i>Варіант домашнього завдання:</i> розповідь про улюбленого персонажа</p>
28	1	Дата	<p>Джозеф-Редьярд Кіплінг (1865–1936). Закони джунглів і цінності людського життя. Ідея відповідальності людини за природний світ.</p> <p>ТЛ Пейзаж, оповідання.</p> <p>УС Українські переклади творів зарубіжних авторів про природу.</p> <p>ЛК Описи природи, тварин у науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва.</p> <p>МТ Фільмографія: «Мауглі» (режисер Е. Серкіс, США, Велика Британія, Індія, 2018)</p>	<p>Читає виразно й усвідомлено текст твору, орієнтується в прочитаному; визначає особливості закону джунглів, знаходить їх приклади у творі «Мауглі»; переказує зміст художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, знаходить у почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповіді на поставлені запитання, перефразовує репліки в діалозі персонажів, формулює тему та ідею почутого твору, висловлює в усній та письмовій формі своє ставлення до зображених у тексті другорядних персонажів, подій, ситуацій, явищ тощо; творчо опрацьовує художній текст/медіатекст, у разі потреби змінюючи персонажів, додаючи окремі епізоди, переказуючи прочитане з позиції одного з персонажів тощо. Створює власне висловлення про відповідальність людини за природний світ, враховуючи основні засади академічної доброчесності; дискутує (очно) на теми, пов'язані з прочитаним твором, переглянутими фільмами; дотримується норм етикету під час спілкування.</p>	<p>Різні види читання (уголос, виразне, вибіркоче), переказ змісту художнього тексту/медіатексту, знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/ медіатексті відповіді на поставлені запитання, визначення ключових слів, словосполучень, основної і другорядної інформації в почутому та/або прочитаному, формулювання теми та ідеї, розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, характеристика персонажів, узагальнення і формулювання законів джунглів на основі прочитаного тексту/медіатексту, знаходження в тексті відомої і нової інформації, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж), створення невеликих типових усних повідомлень.</p> <p><i>Варіант домашнього завдання:</i> підготовка усного відгуку про твір.</p>

29	1	Дата Ернест Сетон-Томпсон (1860–1946). «Лобо». Авторські спостереження за світом природи.	ТЛ Поглиблення понять: пейзаж, оповідання. ЛК Описи природи в науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва. МТ Фільмографія: «Легенда про Лобо» (режисери Джеймс Алгар, Джек Коуффер, США, 1962), «Лобо. Вовк, який змінив Америку» (режисер Стів Гудер, США, 2008)	Знає цікаві факти з життя і творчості Ернеста Сетона-Томпсона, учиться розрізняти тексти різних стилів, типів і жанрів (науково-популярний або художній текст, оповідання) у контексті авторського задуму; розуміє зміст оповідання «Лобо», визначає головних героїв, місце дії, початок подій; читає й сприймає на слух незнайомий текст, визначає головну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в тексті; відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; визначає ключові слова в почутому та/або прочитаному науково-популярному та художньому тексті; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань, які виникли в результаті сприймання художнього тексту, розуміє значення термінів пейзаж, оповідання, наводить приклади з тексту; розпізнає виражальні засоби (пейзаж), використовує окремі з них.	Різні види читання (про себе, уголос, «ланцюжком», виразне, коментоване, вибіркоче або ін.), знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті оповідання відповідей на поставлені запитання, визначення ключових слів, словосполучень, основної і другорядної інформації в почутому та/або прочитаному тексті, знаходження в різних видах текстів відомої і нової інформації, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж). <i>Варіант домашнього завдання:</i> читання тексту оповідання до кінця, складання плану оповідання.
30	1	Дата Ернест Сетон-Томпсон (1860–1946). «Лобо». Образи тварин, розкриття їх у подіях оповідання, авторських характеристик.	ТЛ Поглиблення понять: пейзаж, оповідання. ЛК Описи природи в науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва. МТ Фільмографія: «Легенда про Лобо» (режисери Джеймс Алгар, Джек Коуффер, США, 1962), «Лобо. Вовк, який змінив Америку» (режисер Стів Гудер, США, 2008)	Читає виразно й усвідомлено текст оповідання «Лобо», орієнтується в прочитаному, переказує зміст художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, знає героїв твору, головні події, визначає особливості сюжету прочитаних частин оповідання, перефразовує репліки в діалозі/монологі; визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в художньому тексті/медіатексті; знаходить у почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповіді на поставлені запитання, висловлює в усній формі власні почуття, враження, викликані прочитаним/почутим художнім текстом/ медіатекстом, своє ставлення до зображених у тексті тварин, людей, подій, ситуацій тощо; учить скласти й оформлювати власне висловлення згідно з ustalеними нормами сучасної української мови (усно), характеризує головного героя Лобо, Бланку, розуміє сенс понять вірність, відданість, гідність та їхнє значення у житті вовка Лобо, у житті людини; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів.	Різні види читання (уголос, виразне, коментоване, вибіркоче), переказ змісту уривків художнього тексту/медіатексту, знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповідей на поставлені запитання, формулювання теми та ідеї почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту, визначення відомої і нової, основної і другорядної інформації в почутому та/або прочитаному тексті, розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання оповідання та/або перегляду фільмів, характеристика персонажів, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж, опис тварини), порівняння художніх та науково-популярних текстів про тварин і явища природи. <i>Варіант домашнього завдання:</i> характеристика Лобо, Бланки.
31	1	Дата Ернест Сетон-Томпсон (1860–1946). «Лобо». Утвердження любові до всього живого, гуманного ставлення людей до тварин.	ЛК Описи природи в науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва. УС Українські переклади творів зарубіжних авторів про природу. МТ Фільмографія: «Хроніки тварин	Формулює тему та ідею оповідання «Лобо», розуміє його ідейно-художні особливості, знає й розуміє текст твору, переказує зміст прочитаного/почутого художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, тлумачить фальшиві та справжні цінності, розуміє сенс понять краса зовнішня та внутрішня відповідно до вікових особливостей; характеризує позитивних і негативних персонажів, визначає їхні риси характеру за вчинками; пояснює причину популярності оповідання; висловлює (усно) власні почуття, враження від прочитаного/почутого/побаченого художнього тексту/медіатексту, своє ставлення до вчинків зображених у тексті тварин та людей, подій, ситуацій, явищ; прово-	Знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповідей на поставлені запитання, формулювання теми та ідеї оповідання «Лобо», розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, характеристика персонажів, розрізнення текстів різних стилів, типів і жанрів у контексті авторського задуму, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж, опис тварини), переказ змісту художнього тексту/медіатексту, створення невеликих типових пові-

		Дата				
				Сетона» (режисер Т. Сирато, Японія, 1989) та ін.	дить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіа тексті, і власним життєвим досвідом; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки почуттів, переживань, які виникли в результаті сприймання художнього тексту/медіа тексту. Висловлює власні міркування й поради щодо ставлення до природи, утвердження любові до всього живого, гуманного ставлення людей до тварин, створює власну усну розповідь із елементами характеристики головного героя оповідання – вовка Лобо із дотриманням норм сучасної української мови, добирає доречні засоби мовної виразності.	домлень на цифрових (захисених) сервісах і в соцмережах (повідомлення для шкільного сайту, пост для соцмережі тощо), очна дискусія за оповіданням «Лобо» та його екранізацією, порівняння художніх та науково-популярних текстів про тварин і явища природи. <i>Варіант домашнього завдання:</i> підготовка до складання розповіді про головного героя твору – Лобо.
32	1	Дата	Розвиток мовлення (усно). Створення розповіді про головного героя твору – Лобо.	ЛК Описи тварин у науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва.	Створює розповідь про головного героя за прочитаним текстом, використовує художні засоби для втілення власних творчих намірів.	Створення розповіді про головного героя прочитаного тексту з акцентуванням на окремих деталях його зовнішності, характеру, вчинків із дотриманням норм сучасної української мови.
33	1	Дата	Діагностування прогресу набуття учнями знань і компетентностей за темою «Слухаємо голоси природи» (різновірневі завдання)	ТЛ Пейзаж, оповідання. ЛК Описи природи і тварин у художній літературі та інших видах мистецтва.	Демонструє прогрес набуття знань і компетентностей із зазначеної теми (письмово)	Виконання завдань різних типів і рівнів (самостійно).
СИЛА ТВОРЧОЇ УЯВИ (8 годин)						
34	1	Дата	Ернст-Теодор-Амадей Гофман (1776-1822). «Лускунчик і Мишачий король». Робота над змістом. Реальний світ і вигадка в казці.	ТЛ Персонаж літературного твору. УС Переклади творів українською мовою.	Знає цікаві факти із життя і творчості Ернста-Теодора-Амадея Гофмана, знає особливості українського перекладу повісті-казки, читає тексти про біографію автора і твір «Лускунчик і Мишачий король» у різний спосіб відповідно до мети читання, сприймає на слух незнайомий текст/медіатекст, визначає в ньому головну і другорядну інформацію; виокремлює в художньому тексті мікротеми, коментує їх; розуміє зміст повісті «Лускунчик і Мишачий король», знає особливості українських різдвяних традицій, визначає головних героїв, місце дії, початок подій; відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; стисло переказує (усно) зміст почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту, розуміє значення терміну персонаж літературного твору, виявляє взаємозв'язок змісту або інших компонентів літературного твору (цитат, уривків, епізодів, описів і розповідей про персонажів та їхні вчинки тощо) із власними потребами для особистісного розвитку; розповідає про власний емоційний стан під час сприймання художнього тексту/медіатексту.	Різні види читання (про себе, уголос, коментоване, ланцюжком, вибірково), визначення провідної думки та деталей почутого та/або прочитаного тексту, коментування й інтерпретація тексту в цілому та/або окремих понять, відповіді на запитання до нього, виокремлення й пояснення відомих мовних явищ у своєму й чужому мовленні. <i>Варіант домашнього завдання:</i> розповідь (усно) про життя дівчинки Марі та події у Святвечір,

35	1	Дата Ернст-Теодор-Амадей Гофман (1776-1822). «Лускунчик і Мишачий король». Характер головної героїні (Марі). Фантастичні перетворення персонажів. Битва добра і зла.	ТЛ Персонаж, герой/героїня літературного твору. ЛК Утілення сюжетів творів зарубіжних письменників в образотворчому та музичному мистецтві.	Читає виразно й усвідомлено переказує текст повісті-казки «Лускунчик і Мишачий король», орієнтується в прочитаному, розуміє значення термінів персонаж, героїня/герой літературного твору, визначає головних і другорядних персонажів, головні події, сюжет прочитаних частин, переказує зміст художнього тексту/медіатексту в різній спосіб відповідно до завдання, перефразовує репліки в діалозі персонажів; описує усно характер головних героїв – Марі та Лускунчика, визначає головні риси характеру, висловлює в усній формі власні почуття, враження під впливом прочитаного/почутого художнього тексту/ медіатексту, своє ставлення до зображених у тексті персонажів, подій, ситуацій, явищ тощо; структурує зміст прочитаного художнього тексту (частини, абзаци, мікротем); учиться складати й оформлювати власне висловлення згідно з усталеними нормами сучасної української мови (усно), розуміє, що таке добро і зло, усвідомлює сенс їхнього протистояння у творі й у житті, проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображені в художньому тексті/медіатексті.	Різні види читання (уголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване), виокремлення головної і другорядної інформації в тексті, усний переказ уривків почутого та/або прочитаного тексту з акцентуванням на окремих деталях, відтворення окремих художніх засобів твору в процесі переказу, творчий перифраз реплік персонажів, віднайдення засобів мовної виразності, вжитих у тексті/медіатексті, виокремлення в прочитаному тексті мовних одиниць різних рівнів та визначення їхньої ролі у творі. <i>Варіант домашнього завдання:</i> розповідь (усно) про життя Лускунчика та події у Святвечір
36	1	Дата Ернст-Теодор-Амадей Гофман (1776-1822). «Лускунчик і Мишачий король». Символічний образ ялинки. Ідеї добра, людяності, любові.	ТЛ Персонаж, герой/героїня літературного твору. УС Переклади творів українською мовою. Ілюстрації українських художників до творів.	Відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; розуміє символічність образів ялинки, Різдва у творі, знає німецькі народні звичаї й традиції, по'язані з цим святом, порівнює їх з українськими; визначає порушені в художньому тексті/медіатексті проблеми, характеризує і співвідносить їх із сучасністю та власним життєвим досвідом; формулює тему та основну думку повісті-казки «Лускунчик і Мишачий король»; розуміє сенс понять добро, людяність, любов; проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображені в художньому тексті, аргументовано зіставляє почуте та/або прочитане із життєвим досвідом; виявляє взаємозв'язок змісту або інших компонентів літературного твору (цитат, уривків, епізодів, описів і розповідей про персонажів та їхні вчинки тощо) із власними потребами для особистісного розвитку; розповідає про власний емоційний стан під час сприймання художнього тексту/медіатексту. Створює власне усне висловлення про вчинок/вчинки персонажа (персонажів), враховуючи основні засади академічної доброчесності.	Різні види читання (уголос, вибіркоче), переказ змісту художнього тексту/медіатексту в різній спосіб відповідно до завдання, відповіді на запитання за змістом художнього тексту/медіатексту, формулювання провідної думки тексту/медіатексту, проведення паралелей між образами та ситуаціями тексту і власним життєвим досвідом, висловлювання в усній формі власних почуттів і ставлень до казкових героїв/героїнь і подій, інтерпретація реплік персонажа (персонажів) у діалозі згідно з усталеними нормами сучасної української мови. <i>Варіант домашнього завдання:</i> переказ (усно) тексту казки (або уривку).
37	1	Дата Ернст-Теодор-Амадей Гофман (1776-1822). «Лускунчик і Мишачий король». Ідеї добра, людяності, любові. Значення мрії в житті людини.	ТЛ Персонаж, герой/героїня літературного твору. ЛК Утілення сюжетів творів зарубіжних письменників в образотворчому та музичному мистецтві. МТ Фільмографія: кінофільм	Відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; формулює тему та ідеї повісті-казки «Лускунчик і Мишачий король», знає й розуміє текст, переказує зміст прочитаного/почутого художнього тексту/медіатексту в різній спосіб відповідно до завдання, тлумачить значення мрії в житті людини, розуміє сенс понять краса зовнішня та внутрішня відповідно до вікових особливостей; характеризує позитивних і негативних персонажів, визначає їхні риси характеру за вчинками; пояснює причину популярності повісті-казки у світі, порівнює її з екранізацією Ф. Штойе; висловлює (усно) власні почуття, враження від прочитаного/почутого/побаченого художнього тексту/медіатексту, своє ставлення до зоб-	Усний переказ почутого та/або прочитаного тексту з акцентуванням на окремих деталях, виокремлення головної і другорядної інформації в тексті повісті, відтворення окремих художніх засобів казки в процесі переказу, творчий перифраз реплік персонажів, проведення паралелей між образами та ситуаціями тексту і власним життєвим досвідом, висловлювання в усній та/або письмовій формі власних почуттів

		Дата				
38	1	Дата	Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя). Щирість, мужність і оптимізм Полліанни, її позитивний вплив на життя міста, долю інших людей.	«Лускунчик і Мишачий король» (режисер Ф. Штойє, Німеччина, 2015) та ін.	ражених у тексті людей, тварин, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; розуміє ідейно-художні особливості казки; створює письмовий текст (мінітвір про головну героїню Марі/головного героя Лускунчика) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду, добираючи доречні засоби мовної виразності. Визначає порушені в художньому тексті/медіатексті проблеми, характеризує і співвідносить їх із сучасністю.	і ставлень до казкових персонажів та подій, добирання доречних засобів мовної виразності, виокремлення в прочитаному тексті мовних одиниць різних рівнів та визначення їхньої ролі у творі. <i>Варіант домашнього завдання:</i> мінітвір про Марі або Лускунчика.
39	1	Дата	Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя). Творча фантазія головної героїні. Ідея відчуття радості життя, що змінює світ на краще.	ТЛ Сюжет. УС Ілюстрації українських художників до твору. МТ «Полліанна» (режисер С. Хардінг, Велика Британія, 2003) та ін.	Знає цікаві факти про життя і творчість Елеонор Портер, розуміє національні особливості у повісті «Полліанна», знає особливості українського перекладу твору, читає й сприймає на слух незнайомий текст/медіатекст, визначає головну і другорядну інформацію в прочитаному тексті; розуміє зміст повісті «Полліанна», визначає головних героїв, місце дії, початок подій, характеризує епоху; відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; стисло переказує (усно) зміст почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту, акцентує увагу на окремих деталях; знаходить у тексті відповіді на поставлені запитання, відтворює усно (частково), коментує, інтерпретує почутий та/або прочитаний текст, учиться складати й оформлювати власне висловлення згідно з усталеними нормами сучасної української мови (усно).	Різні види читання (про себе, уголос, коментоване, ланцюжком, вибірково), визначення провідної думки та деталей почутого та/або прочитаного тексту, коментування та інтерпретація тексту в цілому та/або окремих понять, відповіді на запитання до нього, виокремлення й пояснення відомих мовних явищ у своєму й чужому мовленні. <i>Варіант домашнього завдання:</i> розповідь (усно) про історію життя дівчинки Полліанни до приїзду в маєток тітки Поллі.
		Дата	Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя). Творча фантазія головної героїні. Ідея відчуття радості життя, що змінює світ на краще.	ТЛ Сюжет. УС Ілюстрації українських художників до твору. МТ «Полліанна» (режисер С. Хардінг, Велика Британія, 2003) та ін.	Визначає особливості сюжету повісті «Полліанна»; читає виразно й усвідомлено текст твору, орієнтується в прочитаному, переказує зміст художнього тексту/ медіатексту у різний спосіб відповідно до завдання, знає героїв, головні події, сюжет прочитаних частин твору, формулює тему та основну думку, порушені в художньому тексті/медіатексті проблеми, характеризує і співвідносить їх із сучасністю; розуміє й коментує ідею радості життя, висловлює в усній формі власні почуття, враження, викликані прочитаним/почутим художнім текстом/медіатекстом, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; учиться складати й оформлювати власне висловлення згідно з усталеними нормами сучасної української мови (усно), характеризує головну героїню Полліанну, розуміє сенс понять доброта, щирість, творча фантазія та їхнє місце в житті головної героїні.	Різні види читання (уголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване), виокремлення головної і другорядної інформації в тексті, усний переказ уривків почутого та/або прочитаного тексту з акцентуванням на окремих деталях, відтворення окремих художніх засобів твору в процесі переказу, творчий перифраз реплік персонажів, віднайдення засобів мовної виразності, вжитих у тексті/медіатексті, виокремлення в прочитаному тексті мовних одиниць різних рівнів та визначення їхньої ролі у творі. <i>Варіант домашнього завдання:</i> розповідь (усно) про життя тітки Поллі до приїзду племінниці Полліанни.

40	1	<p style="text-align: center;"><i>Дата</i></p> <p>Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя). Зміни у внутрішньому світі й житті інших персонажів після зустрічі з Полліанною. Ідея відчуття радості життя, що змінює світ на краще.</p>	<p>ТЛ Поглиблення понять: сюжет.</p> <p>МТ Фільмографія: «Полліанна» (режисер Д. Свіфт, США, 1960) та ін.</p>	<p>Читає текст у різний спосіб відповідно до мети читання; знає значення терміну сюжет, визначає його елементи в повісті «Полліанна», розуміє значення зустрічі з Полліанною для життя інших мешканців містечка, коментує зміни у внутрішньому світі й житті інших персонажів після цього знайомства; виокремлює позитивних і негативних персонажів, визначає їхні риси характеру; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним художнім текстом/ медіатекстом, своє ставлення до зображуваних у тексті людей, їхніх життєвих історій, подій, ситуацій тощо; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; визначає провідні теми повісті «Полліанна», розуміє важливість відчуття радості життя, що змінює світ на краще; аргументовано зіставляє почуте та/або прочитане із життєвим досвідом; розповідає про власний емоційний стан під час сприймання художнього тексту/медіатексту; визначає порушені в художньому тексті/медіатексті проблеми, характеризує і співвідносить їх із сучасністю; проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображені в художньому тексті/медіатексті.</p>	<p>Різні види читання (уголос, в особах, виразне, коментоване, вибіркоче), аргументоване зіставлення почутого та/або прочитаного повідомлення із власним або відомим життєвим досвідом, виявлення взаємозв'язку змісту твору (або його компонентів) із власними потребами для особистісного розвитку, розповідь про власний емоційний стан (відтінки настрою, почуття, переживання тощо) під час сприймання художнього тексту/медіатексту, визначення порушених у тексті проблем, характеристика їх і співвіднесення з сучасністю, виокремлення в художньому тексті та коментування мікротем, створення фанфіку (проекція власної поведінки в контексті ситуацій твору), висловлення в аудиторії чи захищеному цифровому середовищі щодо порушуваних у художніх творах проблем. <i>Варіант домашнього завдання:</i> приклади можливого застосування ідеї радості у власному житті (письмово).</p>
41	1	<p style="text-align: center;"><i>Дата</i></p> <p>Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя). Ідея відчуття радості життя, що змінює світ на краще. Художні засоби розкриття образу Полліанни.</p>	<p>ЛК Утілення сюжетів творів зарубіжних письменників в образотворчому та музичному мистецтві.</p> <p>МТ Фільмографія: «Полліанна» (режисер С. Хардінг, Велика Британія, 2003) та ін.</p>	<p>Формулює тему та ідею повісті «Полліанна», знає, розуміє й переказує зміст у різний спосіб відповідно до завдання, розуміє сенс понять краса зовнішня та внутрішня відповідно до вікових особливостей; характеризує позитивні й негативні риси характеру персонажів за вчинками; висловлює (усно) власні почуття, враження від прочитаного/почутого/побаченого художнього тексту/медіатексту, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між зображеними образами та подіями і власним життєвим досвідом; виявляє взаємозв'язок змісту та інших компонентів літературного твору (цитат, уривків, епізодів, описів і розповідей про персонажів та їхні вчинки тощо) із власними потребами для особистісного розвитку; проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображені в художньому тексті/медіатексті. Створює власне висловлення про вчинок/вчинки персонажа (персонажів), враховуючи основні засади академічної доброчесності; висловлюється в аудиторії щодо проблем, які порушені в повісті; створює письмовий текст (мінівір або ін.) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду, добираючи доречні засоби мовної виразності.</p>	<p>Формулювання теми та основної думки твору, аргументоване зіставлення почутого та/або прочитаного повідомлення із власним або відомим життєвим досвідом, виявлення взаємозв'язку змісту твору (або його компонентів) із власними потребами для особистісного розвитку, розповідь про власний емоційний стан (відтінки настрою, почуття, переживання тощо) під час сприймання художнього тексту/медіатексту; визначення порушених у тексті проблем, характеристика їх і співвіднесення з сучасністю, із власним життєвим досвідом, створення інтерпретації за прочитаним твором, висловлення щодо творів художньої літератури та порушених авторкою проблем, порівняння літературних персонажів, характеристика мови персонажів художніх текстів/ медіатекстів, висловлення в аудиторії чи захищеному цифровому середовищі щодо порушених у художньому творі проблем. <i>Варіант домашнього завдання:</i> сторітелінг про продовження історії Полліанни.</p>

У ВИРІ ЗАХОПЛИВИХ ПРИГОД (8 годин)

42	1	Дата	Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (2-3 розділи за вибором учителя). Світ дитинства в романі. Том Соєр і Гекльберрі Фінн.	ТЛ Повість. УС Переклади твору українською мовою.	Знає цікаві факти із життя і творчості Марка Твена, особливості українського перекладу твору, вільно й усвідомлено читає тексти про біографію автора та повість «Пригоди Тома Соєра» у різний спосіб відповідно до мети читання, сприймає на слух незнайомий текст/медіатекст, визначає в ньому головну і другорядну інформацію, виокремлює мікротеми, коментує їх; розуміє історичні особливості зображуваного в повісті; розуміє зміст, розпізнає в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті факти, судження та аргументи; використовує елементи конспектування (визначає ключові слова та фрази в почутому та/або прочитаному повідомленні), аргументує власну оцінку прочитаного художнього тексту/медіатексту, наводячи доречні цитати; фіксує елементи художнього тексту/медіатексту; порівнює літературних персонажів за визначеними ознаками, зокрема характеризує їхні вчинки, ставлення до інших, особливості їхньої мови (усно) тощо.	Різні види читання (про себе, уголос, «ланцюжком», виразне, коментоване), переказування тексту (усне, вибіркоче та ін.); розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів; використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у прочитаному повідомленні); відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів; аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту/медіатексту із наведенням доречних цитат, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень). <i>Варіант домашнього завдання:</i> складання порівняльної таблиці образів Тома Соєра і Гека Фінна.
43	1	Дата	Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (2-3 розділи за вибором учителя). Том Соєр і Беккі Тетчер. Життя містечка і пригоди юних друзів.	ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві. МТ Сучасні українські та зарубіжні письменники про літературу й читання (виступи, інтерв'ю, пости тощо). Фільмографія: кінофільм «Том Соєр» (режисер Г. Хунтгебурт, Німеччина, 2011) та ін.	Читає уривки з тексту повісті «Пригоди Тома Соєра» у різний спосіб відповідно до мети читання, переказує виразно й усвідомлено текст повісті, відтворює основні думки й факти, окремі висловлювання персонажів твору, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного; виокремлює позитивні й негативні риси характеру Тома і Беккі; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним текстом повісті /медіатекстом, своє ставлення до зображених персонажів, подій, ситуацій, явищ тощо; проводить паралелі між образами й ситуаціями повісті та власним життєвим досвідом; розуміє, що таке правдивість, чесність, сміливість, самопожертва, справедливість, доброта, любов; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів; характеризує образ героя/героїв твору (риса характеру), усвідомлює причини вчинків героя/героїв.	Різні види читання (уголос, вибіркоче), переказ змісту художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, відповіді на запитання за змістом художнього тексту/медіатексту, формулювання провідної думки тексту/медіатексту, проведення паралелей між образами та ситуаціями тексту і власним життєвим досвідом, висловлювання в усній формі власних почуттів і ставлень до літературних персонажів і подій, інтерпретація реплік персонажа (персонажів) у діалозі згідно з усталеними нормами сучасної української мови. <i>Варіант домашнього завдання:</i> переказ уривку про пригоду Тома і Беккі в печері.
44	1	Дата	Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (2-3 розділи за вибором учителя). Мрії Тома, його витівки, бажання самоствердитися.	ТЛ Повість. ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві. МТ Фільмографія: кінофільм «Том Соєр» (режисер Г. Хунтгебурт, Німеччина, 2011) та ін.	Читає виразно й усвідомлено текст повісті, орієнтується в прочитаному, переказує зміст художнього тексту/медіатексту у різний спосіб відповідно до завдання, відтворює основні думки і факти, окремі висловлювання персонажів у літературному творі, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного повідомлення; висловлює в усній та письмовій формі своє ставлення до зображених у тексті персонажів, подій, ситуацій, явищ тощо, характеризує героя/героїню за вчинками (усно); аргументує власну оцінку прочитаного художнього тексту/медіатексту, наводячи доречні цитати, де йдеться про мрії Тома, його витівки, бажан-	Різні види читання (уголос, в особах, виразне, коментоване), переказування тексту (усне, детальне, вибіркоче); інтерпретація вчинків та дій персонажа (персонажів); характеристика емоційного стану та вчинків персонажа (персонажів), створення письмового тексту (мінівір) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду; знаходження і виправлення недоліків та помилок у власному висловленні, аналіз змісту написаного власного висловлення, коригування тексту на основі проведе-

45	1	<p style="text-align: center;"><i>Дата</i></p> <p>Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (2-3 розділи за вибором учителя). Сміливість і заповзятливість Тома Соєра та його друзів, їхнє прагнення зробити доволі цікавим і людянішим.</p>	<p style="text-align: center;"><i>ТЛ</i></p> <p>Поглиблення поняття про повість.</p>	<p>Розуміє поняття повість, знає її особливості, відтворює основні думки й факти, трансформує окремі висловлювання персонажів повісті, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного; дає оцінку вчинкам героїв/героїнь; характеризує героя/героїню за вчинками (усно); переказує уривки текстів у різний спосіб (оглядово, вибірково, з коментуванням, в особах тощо) відповідно до мети; розкриває актуальність літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб; аргументує власну оцінку прочитаного художнього тексту/медіатексту, наводячи доречні цитати. Створює власне висловлення про вчинок/вчинки Тома Соєра і його друзів, де виявляється їхня сміливість і заповзятливість, прагнення зробити доволі цікавим і людянішим, враховуючи основні засади академічної доброчесності; удосконалює усний текст (власний і чужий), демонструє здатність до конструктивної взаємодії у процесі редагування, творчо використовує мовні засоби, обґрунтовуючи зроблений вибір.</p>	<p>ного аналізу, творче використання мовних засобів із запропонованих варіантів та обґрунтування зробленого вибору. <i>Варіант домашнього завдання:</i> міні-вір про найзаповітнішу мрію Тома.</p> <p>Визначення головної інформації у прочитаному/почутому тексті/ медіатексті, формулювання теми та основної думки художнього тексту/медіатексту, аналіз змісту художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання; проведення паралелей між образами, ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; висловлення в усній формі власних почуттів, вражень, викликаних прочитаним/почутим художнім текстом/медіатекстом, свого ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо. <i>Варіант домашнього завдання:</i> візуалізація вражень від почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту (асоціативний куц).</p>
46	1	<p style="text-align: center;"><i>Дата</i></p> <p>Розвиток мовлення (письмово). Сміливість і заповзятливість Тома Соєра/Полліанни та їхніх товаришів, прагнення зроби́ти доволі цікавим і людянішим. Лист Томові Соєру/Лист Полліанні</p>	<p style="text-align: center;"><i>ТЛ</i></p> <p>Поглиблення поняття: персонаж, герой/героїня літературного твору, характеристика героя/героїні.</p>	<p>Висловлює письмово власні міркування про вади й чесноти героїв/героїнь, поради героям творів щодо небезпек навколишнього світу та його впливу на поведінку героїв, створює власний письмовий твір – поради герою/героїні з дотриманням норм сучасної української мови, добирає доречні засоби мовної виразності для написання листа.</p>	<p>Створення власного письмового тексту про вчинок/вчинки персонажа (персонажів) із дотриманням норм сучасної української мови «Лист Томові Соєру/Лист Полліанні».</p>
47		<p style="text-align: center;"><i>Дата</i></p> <p>Туве Янсон (1914–2001). «Комета прилітає». Чарівність художнього світу твору.</p>	<p style="text-align: center;"><i>ТЛ</i></p> <p>Поглиблення поняття: персонаж, герой/героїня літературного твору. ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві.</p>	<p>Знає цікаві факти із життя і творчості Туве Янсон, особливості українського перекладу циклу повістей про мумітролів, читає тексти про біографію авторки і текст повісті-казки «Комета прилітає» у різний спосіб відповідно до мети читання, сприймає на слух незнайомий текст/медіатекст, визначає в ньому головну і другорядну інформацію; виокремлює ключові слова та фрази в почутому та/або прочитаному тексті, мікротеми, коментує їх; розуміє зміст, розпізнає в</p>	<p>Різні види читання (про себе, у голос, «ланцюжком», виразне, коментоване), переказування тексту (усне, вибіркоче та ін.); розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів; використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у прочитаному повідомленні); відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів; аргументація власної оцінки</p>

		Дата			
48	1	Дата	<p>Туге Янсон (1914–2001). «Комета прилітає». Казкові персонажі, утілення в них ідей доброти, щирості, сімейних цінностей.</p> <p>ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві. МТ Сучасні українські та зарубіжні письменники про літературу й читання (виступи, інтерв'ю, пости тощо). Фільмографія: «Щасливе сімейство мумі-тролів» (режисер Х. Сайто, М. Кодзіма, Японія, Фінляндія, Нідерланди, 1990) та ін.</p>	<p>почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті факти, судження та аргументи; відтворює основні події, думки, окремі висловлювання персонажів, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного; характеризує героя/героїню за вчинками (усно); фіксує елементи художнього тексту/медіатексту.</p>	<p>прочитаного художнього тексту/медіатексту із наведенням доречних цитат, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень). Варіант домашнього завдання: розповідь про сім'ю мумі-тролів (усно або письмово).</p>
49		Дата	<p>Туге Янсон (1914–2001). «Комета прилітає». Казкові персонажі, утілення в них ідей доброти, щирості, сімейних цінностей.</p> <p>ЛЛ Поглиблення понять: персонаж, герой/героїня літературного твору. МТ Сучасні українські та зарубіжні письменники про літературу й читання (виступи, інтерв'ю, пости тощо). Фільмографія: «Долина мумі-тролів» (режисер С. Бокс, Д. Роббі, Фінляндія, Велика Британія, 2019) та ін.</p>	<p>Знає й розуміє текст казки «Комета прилітає», переказує зміст прочитаного/почутого художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, розуміє і тлумачить сенс сімейних цінностей, ідей доброти, щирості у стосунках відповідно до вікових особливостей; характеризує позитивних персонажів, визначає їхні риси характеру за вчинками; визначає спільне й відмінне у вчинках мумі-тролів та їхніх друзів; пояснює причину популярності казки у світі; висловлює (усно) власні почуття, враження від твору та його екранізації, своє ставлення до зображених у тексті героїв, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в тексті повісті й власним життєвим досвідом; розуміє ідейно-художні особливості казки; добирає доречні засоби мовної виразності, розкриває актуальність казки «Комета прилітає» в контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб.</p>	<p>Різні види читання (уголос, виразне, в особах, вибіркоче), визначення головної інформації, переказ змісту казки в різний спосіб відповідно до завдання, інтерпретація вчинків та дій персонажа (персонажів); проведення паралелей між образами, ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; висловлення в усній формі власних почуттів, вражень, викликаних прочитаним/почутим художнім текстом/медіатекстом, свого ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; характеристика образу героя/героїв твору (риса характеру), добирання доречних засобів мовної виразності. Варіант домашнього завдання: розповідь (усно) про життєві цінності Мумі-троля та його товаришів.</p> <p>Переказ змісту прочитаного/почутого тексту/медіатексту повісті-казки «Комета прилітає» у різний спосіб відповідно до завдання, інтерпретація вчинків персонажів, характеристика їхнього емоційного стану, створення письмового тексту (рекламний пост для соцмереж або ін.) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду; знаходження і виправлення недоліків та помилок у власному висловленні, аналіз змісту написаного, коригування тексту на основі проведеного аналізу, творче використання мовних засобів із запропонованих варіантів та обґрунтування зробленого вибору; визначення фольклорних і літературних елементів у творі. Варіант домашнього завдання: пост для соцмереж.</p>

50	1	Дата	Діагностування прогресу набуття учнями знань і компетентностей за темами «Сила творчої уяви», «У вирі захопливих пригод» (різноміривневі завдання)	ТЛ Повість. Сюжет. Літературні герої. Оригінал і переклад, переклад художній. Тема та ідея художнього твору. ЛК Культурні традиції, національні особливості світосприймання у творах письменників різних країн. Зміст та ідейно-художні особливості прочитаних творів.	Демонструє прогрес набуття знань і компетентностей із зазначених тем (письмово).	Виконання завдань різних типів і рівнів (самостійно).
51	1	Дата	Урок додаткового читання із сучасної літератури (за вибором учителя з рекомендованого списку літератури для додаткового читання).	ТЛ Оповідання. Повість. Сюжет. Літературні герої/героїні. Оригінал і переклад, переклад художній. Тема та ідея художнього твору. ЛК Загальнолюдські моральні цінності та їхнє відображення у творах сучасних авторів. МТ Утілення сюжетів художніх творів у медіатекстах.	Переказує (стисло) зміст художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, формулює тему та основну думку художнього тексту/медіатексту, характеризує систему образів; проводить паралелі між образами та ситуаціями й власним життєвим досвідом; висловлює в усній/письмовій формі свої почуття, враження, викликані прочитаним художнім текстом/медіатекстом, а також ставлення до зображених персонажів, візуалізує їх.	Переказ змісту художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, характеристика головних героїв/героїнь, важливих подій, визначення теми та провідної думки твору, перефразування реплік у діалозі персонажів; інтерпретація персонажів у діалогічному мовленні згідно з усталеними нормами сучасної української мови.
ПІДСУМКИ (1,5 годин)						
52 /5 з	1 /2		Художні твори класики й сучасності, прочитані протягом навчального року. Актуальні теми, ідеї, сюжети творів. Улюблені літературні персонажі, герої/героїні. Ознаки окремих жанрів (народна казка, літературна казка, оповідання, повість, вірш та ін.). Українські перекладачі творів зарубіжних письменників. Враження про сучасні медіатексти за прочитаними творами.	ТЛ Оповідання. Повість. Сюжет. Літературні герої. Пейзаж. Оригінал і переклад, переклад художній. Тема та ідея художнього твору. ЛК Загальнолюдські моральні цінності та їхнє відображення у прочитаних творах. МТ Утілення сюжетів художніх творів у медіатекстах.	Створює самостійно (або спільно з іншими) усне або медіаповідомлення, плакат, презентацію тощо на обрану тему про літературного персонажа (персонажів), літературний твір, улюбленого письменника/письменницю, книжку, героя/героїню з використанням творів мистецтва враховуючи основні засади академічної доброчесності на підставі зібраної інформації; розрізняє відому і нову для себе інформацію, її користь для себе й співрозмовників; наводить аргументи й приклади (цитати з художнього тексту/медіатексту) на підтвердження власної позиції; демонструє доброзичливе й толерантне ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації. Описує власні літературні вподобання, наводячи приклади з прочитаних творів, взаємодіє з іншими особами в цифровому середовищі – спільно створює та презентує інформацію про художні твори у довільно обраний спосіб.	Переказ змісту художнього тексту в різний спосіб відповідно до завдання, визначення теми та провідної думки твору, характеристика важливих подій, головних героїв/героїнь, перефразування реплік у діалозі персонажів; інтерпретація висловлювань персонажів у діалогічному мовленні згідно з усталеними нормами сучасної української мови, візуалізація вражень від почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту (плакат, постер, проспект, мультимедійна презентація, комікс, малюнок (кілька), буктрейлер, аудіо- чи відеозапис власного виступу тощо).

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

5 КЛАС

II семестр

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ

за модельною навчальною програмою «Зарубіжна література. 5-6 класи» («ШКОЛА РАДОСТІ», автори Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В. та ін.), рекомендованою Міністерством освіти і науки України (наказ № 795 від 12.07.2021 р.),

за підручником «Зарубіжна література. 5 клас»

авторського колективу під керівництвом Ніколенко О.М. (К., ВЦ «Академія», 2021)

70 годин (2 години на тиждень)

Розробники – Ольга Ніколенко, Наталія Рудніцька, Вікторія Туряниця

№	Години	Дата	Тема уроку	Теорія літератури (ТЛ) Література і культура (ЛК) Україна і світ (УС) Медіатекст (МТ)	Очікувані результати	Види навчальної діяльності
СЛУХАЄМО ГОЛОСИ ПРИРОДИ (9 годин)						
33	1		Зарубіжні поети про природу. Джон Кітс (1795-1821) «Про коника та цвіркуна». Поетизація природи, утвердження зв'язку природи й людини; утілення любові та дбайливого ставлення до довкілля.	ТЛ Вірш, пейзаж. ЛК Описи природи, тварин у художній літературі та інших видах мистецтва.	Знає цікаві факти із життя й творчості Джона Кітса, учиться сприймати й розуміти ліричний твір, особливості поетичної мови, римування, ритм; визначає в незнайомому почутому та/або прочитаному художньому тексті вірша «Про коника та цвіркуна» нові й ключові слова, визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі, знаходить відповіді на поставлені запитання, формулює тему та ідею вірша; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань, які виникли в результаті сприймання художнього тексту, розпізнає виразальні засоби (пейзаж), мовні особливості, використовує окремі з них; читає виразно текст вірша, висловлюється на теми природи та її значення в житті людини, необхідності дбайливого ставлення до довкілля; дотримується норм етикету під час спілкування.	Різні види читання (уголос, виразне, коментоване, вибіркове), визначення ключових слів, знаходження в почутому та/або прочитаному ліричному тексті відповідей на поставлені запитання, формулювання теми та ідеї, визначення основної і другорядної, відомої та нової інформації в тексті вірша, переказ змісту ліричного тексту/медіатексту, розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, характеристика персонажів, образів, розпізнавання та використання виразальних засобів (пейзаж). <i>Варіант домашнього завдання:</i> декламування ліричного твору напам'ять.
34	1		Урок виразного декламування напам'ять. Джон Кітс «Про коника та цвіркуна».	ЛК Описи природи, тварин у художній літературі та інших видах мистецтва.	Декламує ліричний твір напам'ять, регулює власні емоції під час художньої декламації.	Декламування ліричного твору напам'ять.
35	1		Джозеф-Редьярд Кіплінг (1865–1936). «Мауглі». Історія хлопчика, якого виховали тварини, його дружба з ними. Сміливість, кмітливість, доброта Мауглі.	ТЛ Оповідання. ЛК Описи природи, тварин у науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва.	Знає цікаві факти із життя й творчості Джозефа-Редьярда Кіплінга, читає й сприймає на слух незнайомий текст, визначає в прочитаному головну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі, ключові слова; розуміє зміст оповідання «Мауглі», визначає головних і другорядних персонажів, місце дії, початок подій, акцентує увагу на окремих деталях; відтворює усно	Різні види читання (уголос, «ланцюжком», виразне, коментоване, вибіркове), знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/ медіатексті відповідей на поставлені запитання, визначення ключових слів, словосполучень, основної і

		Дата				
36	1	Дата	Джозеф-Редьярд Кіплінг (1865–1936). «Мауглі» Яскравість характерів персонажів-тварин, утілення в них людських рис.	ТЛ пейзаж. ЛК Описи природи, тварин у науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва. МТ Фільмографія: «Книга Джунглі» (режисер Дж. Фавро, США, 2016).	Розуміє зміст прочитаних уривків оповідання «Мауглі», знає персонажів, події; читає виразно й сприймає на слух незнайомий текст, знаходить у почутому та/або прочитаному художньому тексті відповіді на поставлені запитання; стисло переказує (усно) зміст почутого та/або прочитаного художнього тексту, акцентує увагу на окремих деталях; визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в художньому тексті; описує (усно) Мауглі, Багіру, Балу, Каа, Шерхана, проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в оповіданні, і власним життєвим досвідом, визначає провідні теми твору, розуміє, що таке дружба, сміливість, відданість, зв'язок людини з природою, розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань, які виникли в результаті сприймання художнього тексту, розуміє значення терміну пейзаж, знаходить описи природи, описи тварин в оповіданні. Створює власне висловлення про вчинок/ вчинки персонажа/ персонажів-тварини/тварин, утілення в них людських рис, враховуючи основні засади академічної доброчесності.	другорядної інформації у почутому та/або прочитаному тексті, знаходження в різних видах текстів відомої і нової інформації, коротка характеристика головного героя Мауглі та/або її візуалізація (проста схема, асоціативний куц тощо), розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, переказ уривків художнього тексту/медіатексту. <i>Варіант домашнього завдання:</i> переказ (усно) тексту казки (або уривку оповідання).
37	1	Дата	Джозеф-Редьярд Кіплінг (1865–1936). «Мауглі» Закони джунглів і цінності людського життя.	ТЛ пейзаж, оповідання. УС Українські переклади творів зарубіжних авторів про природу. ЛК Описи природи, тварин у науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва. МТ Фільмографія: «Мауглі» (режисер Е.Серкіс, США, Велика Британія, Індія, 2018).	Читає виразно й усвідомлено текст «Мауглі», орієнтується в прочитаному; визначає особливості законів джунглів, знаходить їх приклади в тексті; переказує зміст художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, знаходить у почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповіді на поставлені запитання, перефразовує репліки в діалозі персонажів, формулює тему та ідею почутого оповідання, висловлює в усній та письмовій формі своє ставлення до зображених у тексті другорядних персонажів, подій, ситуацій, явищ тощо; творчо опрацьовує художній текст/медіатекст, у разі потреби змінюючи персонажів, додаючи окремі епізоди, переказуючи прочитане з позиції одного з персонажів тощо. Створює власне висловлення про відповідальність людини за природний світ, враховуючи основні засади академічної доброчесності; дискутує (очно) на теми, пов'язані з прочитаним твором, переглянутими фільмами; дотримується норм етикету під час спілкування.	Різні види читання (уголос, вибіркоче), переказ змісту художнього тексту/медіатексту, знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповіді на поставлені запитання, визначення ключових слів, словосполучень, основної і другорядної інформації в почутому та/або прочитаному, формулювання теми та ідеї, розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, характеристика персонажів, узагальнення і формулювання законів джунглів на основі прочитаного тексту/медіатексту, знаходження в тексті відомої і нової інформації, розпізнавання та використання виразальних засобів (пейзаж), створення невеликих типових усних повідомлень. <i>Варіант домашнього завдання:</i> підготовка усного відгуку про твір.

38	1	Дата	Джозеф-Редьярд Кіплінг (1865 – 1936). «Мауглі» Ідея відповідальності людини за природний світ.	ТЛ Пейзаж, оповідання. ЛК Описи природи, тварин у науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва. МТ Фільмографія: «Мауглі» (режисер Е.Серкіс, США, Велика Британія, Індія, 2018).	Аналізує художній текст/медіатекст у різний спосіб відповідно до завдання, знає його зміст, знаходить у почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповіді на поставлені запитання, перефразовує репліки в діалозі персонажів, висловлює в усній та письмовій формі своє ставлення до зображених у тексті головних та другорядних персонажів, подій, ситуацій, явищ тощо; творчо опрацьовує художній текст/медіатекст, у разі потреби змінюючи персонажів, додаючи окремі епізоди, переказуючи прочитане з позиції одного з персонажів тощо. Створює власне висловлення про відповідальність людини за природний світ, враховуючи основні засади академічної доброчесності; дискутує (очно) на теми, пов'язані з прочитаним твором, переглянутими фільмами; дотримується норм етикету під час спілкування.	Переказ змісту оповідання, знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповідей на поставлені запитання, характеристика персонажів, розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, узагальнення і формулювання ідеї відповідальності людини за природний світ на основі прочитаного тексту/медіатексту, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж), створення невеликих типових усних повідомлень. <i>Варіант домашнього завдання:</i> усна розповідь про героя/героїню твору.
39	1	Дата	Ернест Сетон-Томпсон (1860 – 1946). «Лобо». Авторські спостереження за світом природи.	ТЛ Поглиблення понять: пейзаж, оповідання. ЛК Описи природи в науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва.	Знає цікаві факти із життя й творчості Ернеста Сетона-Томпсона, учить розрізняти тексти різних стилів, типів і жанрів (науково-популярний або художній текст, оповідання) у контексті авторського задуму; розуміє зміст оповідання «Лобо», визначає головних героїв/героїнь, місцедії, початок подій; читає й сприймає на слух незнайомий текст, визначає головну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в тексті; відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; визначає ключові слова в почутому та/або прочитаному науково-популярному та художньому тексті; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань, які виникли в результаті сприймання художнього тексту, розуміє значення термінів пейзаж, оповідання, наводить приклади з тексту; розпізнає виражальні засоби (пейзаж), використовує окремі з них.	Різні види читання (про себе, уголос, «ланцюжком», виразне, коментоване, вибіркоче або ін.), знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті оповідання відповідей на поставлені запитання, визначення ключових слів, словосполучень, основної і другорядної інформації в почутому та/або прочитаному тексті, знаходження в різних видах текстів відомої і нової інформації, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж). <i>Варіант домашнього завдання:</i> читання тексту оповідання до кінця, складання плану оповідання.
40	1	Дата	Ернест Сетон-Томпсон (1860 – 1946). «Лобо». Образи тварин, розкриття їх у подіях оповідання, авторських характеристик.	ТЛ Поглиблення понять: пейзаж, оповідання. ЛК Описи природи в науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва. МТ Фільмографія: «Легенда про Лобо» (режисери Джеймс Алгар, Джек Коуффер, США, 1962), «Лобо. Вовк, який змінив Америку» (режисер Стів Гудер, США, 2008).	Читає виразно й усвідомлено текст оповідання «Лобо», орієнтується в прочитаному, переказує зміст художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, знає героїв/героїнь твору, головні події, визначає особливості сюжету прочитаних частин оповідання, перефразовує репліки в діалозі/монолозі; визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в художньому тексті/медіатексті; знаходить у почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповіді на поставлені запитання, висловлює в усній формі власні почуття, враження, викликані прочитаним/почутим художнім текстом/медіатекстом, своє ставлення до зображених у тексті тварин, людей, подій, ситуацій тощо; учить складати й оформлювати власне висловлення згідно з усталеними нормами сучасної української мови (усно), характеризує головних героїв – Лобо і Бланку, розуміє сенс понять вірність, відданість, гідність та їхнє значення у житті вовка Лобо, у житті людини; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів.	Різні види читання (уголос, виразне, коментоване, вибіркоче), переказ змісту уривків художнього тексту/медіатексту, знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповідей на поставлені запитання, формулювання теми та ідеї почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту, визначення відомої і нової, основної і другорядної інформації в почутому та/або прочитаному тексті, розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання оповідання та/або перегляду фільмів, характеристика персонажів, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж, опис тварини), порівняння художніх та науково-популярних текстів про тварин і явища природи. <i>Варіант домашнього завдання:</i> характеристика Лобо, Бланки.

41	1	Дата	<p>Ернест Сетон-Томпсон (1860 – 1946). «Лобо». Утвердження любові до всього живого, гуманного ставлення людей до тварин.</p> <p>ЛК Описи природи в науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва.</p> <p>УС Українські переклади творів зарубіжних авторів про природу.</p> <p>МТ Фільмографія: «Хроніки тварин Сетона» (режисер Т. Сирато, Японія, 1989) та ін.</p>	<p>Формулює тему та ідею оповідання «Лобо», розуміє його ідейно-художні особливості, знає й розуміє текст твору, переказує зміст прочитаного/почутого художнього тексту/ медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, тлумачить фальшиві та справжні цінності, розуміє сенс понять краса зовнішня та внутрішня; характеризує позитивних і негативних персонажів, визначає їхні риси характеру за вчинками; пояснює причину популярності оповідання; висловлює (усно) власні почуття, враження від прочитаного/почутого/побаченого художнього тексту/медіатексту, своє ставлення до вчинків зображених у тексті тварин та людей, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки почуттів, переживань, які виникли в результаті сприймання художнього тексту/медіатексту. Висловлює власні міркування й поради щодо ставлення до природи, утвердження любові до всього живого, гуманного ставлення людей до тварин, створює власну усну розповідь із елементами характеристики головного героя оповідання – вовка Лобо із дотриманням норм сучасної української мови, добирає доречні засоби мовної виразності.</p>	<p>Знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповідей на поставлені запитання, формулювання теми та ідеї оповідання «Лобо», розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, характеристика персонажів, розрізнення текстів різних стилів, типів і жанрів у контексті авторського задуму, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж, опис тварини), переказ змісту художнього тексту/медіатексту, створення невеликих типових повідомлень на цифрових (захисених) сервісах і в соцмережах (повідомлення для шкільного сайту, пост для соцмережі тощо), очна дискусія за оповіданням «Лобо» та його екранізацією, порівняння художніх та науково-популярних текстів про тварин і явища природи.</p> <p><i>Варіант домашнього завдання:</i> підготовка до складання розповіді про головного героя твору – Лобо.</p>
42	1	Дата	<p>Ернест Сетон-Томпсон (1860 – 1946). «Лобо». Утвердження любові до всього живого, гуманного ставлення людей до тварин.</p> <p>ЛК Описи природи в науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва.</p> <p>МТ Фільмографія: «Хроніки тварин Сетона» (режисер Т. Сирато, Японія, 1989) та ін.</p>	<p>Розуміє, знає й розуміє текст твору, ідейно-художні особливості оповідання «Лобо» переказує зміст прочитаного/почутого художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, тлумачить фальшиві та справжні цінності, розуміє сенс понять людяність, краса зовнішня та внутрішня; характеризує позитивних і негативних персонажів, визначає їхні риси характеру за вчинками; пояснює причину популярності оповідання; висловлює (усно) власні почуття, враження від прочитаного/почутого/побаченого художнього тексту/ медіатексту, своє ставлення до вчинків зображених у тексті тварин та людей, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіа тексті, і власним життєвим досвідом; розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки почуттів, переживань, які виникли в результаті сприймання художнього тексту/медіатексту. Висловлює власні міркування й поради щодо ставлення до природи, утвердження любові до всього живого, гуманного ставлення людей до тварин, створює власну усну розповідь із елементами характеристики головного героя оповідання – вовка Лобо із дотриманням норм сучасної української мови, добирає доречні засоби мовної виразності.</p>	<p>Знаходження в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті відповідей на поставлені запитання, формулювання теми та ідеї оповідання «Лобо», розповідь про власний емоційний стан під впливом прочитання твору, характеристика персонажів, розрізнення текстів різних стилів, типів і жанрів у контексті авторського задуму, розпізнавання та використання виражальних засобів (пейзаж, опис тварини), переказ змісту художнього тексту/медіатексту, створення невеликих типових повідомлень на цифрових (захисених) сервісах і в соцмережах (повідомлення для шкільного сайту, пост для соцмережі тощо), дискусія за оповіданням «Лобо» та його екранізацією, порівняння художніх та науково-популярних текстів про тварин і явища природи.</p> <p><i>Варіант домашнього завдання:</i> підготовка до складання розповіді про головного героя твору Лобо.</p>

43	1	Дата	Розвиток мовлення (усно). Створення розповіді про головного героя твору Лобо.	ЛК Опис тварин у науково-популярних текстах, художній літературі та інших видах мистецтва.	Створює розповідь про головного героя за прочитаним текстом, використовує художні засоби для втілення власних творчих намірів.	Створення розповіді про головного героя прочитаного тексту з акцентуванням на окремих деталях його зовнішності, характеру та вчинків з дотриманням норм сучасної української мови.
44	1	Дата	Діагностування прогресу набуття учнями знань і компетентностей за темою «Слухаємо голоси природи» (різномірне завдання).	ТЛ Пейзаж, оповідання. ЛК Описи природи і тварин у художній літературі та інших видах мистецтва.	Демонструє прогрес набуття знань і компетентностей із зазначеної теми (письмово).	Виконання завдань різних типів і рівнів (самостійно).

СИЛА ТВОРЧОЇ УЯВИ (10 годин)

45	1	Дата	Ернст-Теодор-Амадей Гофман (1776-1822). «Лускунчик і Мишачий король». Робота над змістом. Реальний світ і вигадка в казці.	ТЛ Персонаж літературного твору. УС Переклади творів українською мовою.	Знає цікаві факти із життя і творчості Ернста-Теодора-Амадея Гофмана, знає особливості українського перекладу повісті-казки, читає тексти про біографію автора та повісті «Лускунчик і Мишачий король» у різний спосіб відповідно до мети читання, сприймає на слух незнайомий текст/медіатекст, визначає в ньому головну і другорядну інформацію; виокремлює в художньому тексті мікротеми, коментує їх; розуміє зміст повісті «Лускунчик і Мишачий король», знає особливості українських різдвяних традицій, визначає головних героїв/героїнь, місце дії, початок подій; відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; стисло переказує (усно) зміст почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту, розуміє значення терміну персонаж літературного твору, виявляє взаємозв'язок змісту або інших компонентів літературного твору (цитат, уривків, епізодів, описів і розповідей про персонажів та їхні вчинки тощо) із власними потребами для особистісного розвитку; розповідає про власний емоційний стан під час сприймання художнього тексту/медіатексту.	Різні види читання (про себе, уголос, коментоване, ланцюжком, вибіркоче), визначення провідної думки та деталей почутого та/або прочитаного тексту, коментування й інтерпретація тексту в цілому та/або окремих понять, відповіді на запитання до нього, виокремлення й пояснення відомих мовних явищ у своєму й чужому мовленні. Варіант домашнього завдання: розповідь (усно) про життя дівчинки Марі та події у Святвечір,
46	1	Дата	Ернст-Теодор-Амадей Гофман (1776-1822). «Лускунчик і Мишачий король». Характер головної героїні (Марі). Фантастичні перетворення персонажів. Битва добра і зла.	ТЛ Персонаж, герой/героїня літературного твору. ЛК Утілення сюжетів творів зарубіжних письменників в образотворчому та музичному мистецтві.	Читає виразно й усвідомлено переказує текст повісті-казки «Лускунчик і Мишачий король», орієнтується в прочитаному, розуміє значення термінів персонаж, героїня/герой літературного твору, визначає головних і другорядних персонажів, головні події, сюжет прочитаних частин, переказує зміст художнього тексту/медіатексту у різний спосіб відповідно до завдання, перефразовує репліки в діалозі персонажів; описує усно характер головних героїв – Марі та Лускунчика, визначає головні риси характеру, висловлює в усній формі власні почуття, враження, викликані	Різні види читання (уголос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване), виокремлення головної і другорядної інформації в тексті, усний переказ уривків почутого та/або прочитаного тексту з акцентуванням на окремих деталях, відтворення окремих художніх засобів твору в процесі переказу, творчий перефраз реплік персонажів, віднайдення засобів мовної виразності, вжитих у

		Дата			
47	1	Дата	Ернст-Теодор-Амадей Гофман (1776-1822). «Лускунчик і Мишачий король». Символічний образ ялинки. Ідеї добра, людяності, любові. ТЛ Персонаж, герой/героїня літературного твору. УС Переклади творів українською мовою. Ілюстрації українських художників до творів.	прочитаним/почутим художнім текстом/ медіатекстом, своє ставлення до зображених у тексті людей і тварин, подій, ситуацій, явищ тощо; структурує зміст прочитаного художнього тексту (частини, абзаци, мікротеми); учить скласти й оформлювати власне висловлення згідно з установленими нормами сучасної української мови (усно), розуміє, що таке добро і зло, характеризує сенс їхнього протистояння у творі й у житті, проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображені в художньому тексті/медіатексті.	тексті/медіатексті, виокремлення у прочитаному тексті мовних одиниць різних рівнів та визначення їхньої ролі у творі. <i>Варіант домашнього завдання:</i> розповідь (усно) про життя Лускунчика та події у Святвечір.
48	1	Дата	Ернст-Теодор-Амадей Гофман (1776-1822). «Лускунчик і Мишачий король». Ідеї добра, людяності, любові. ТЛ Персонаж, герой/героїня літературного твору. ЛК Утілення сюжетів творів зарубіжних письменників в образотворчому та музичному мистецтві. МТ Фільмографія: кінофільм «Лускунчик і Мишачий король» (режисер Ф. Штойє, Німеччина, 2015) та ін.	Відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; формулює тему та ідеї повісті-казки «Лускунчик і Мишачий король», знає й розуміє текст, переказує зміст прочитаного/почутого художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, розуміє сенс понять добро, людяність, любов, краса зовнішня та внутрішня відповідно до вікових особливостей, їхнє значення в житті людини; визначає риси характеру позитивних і негативних персонажів за їхніми вчинками; пояснює причину популярності у світі, порівнює повість-казку з екранізацією Ф. Штойє; висловлює (усно) власні почуття, враження від прочитаного/почутого/побаченого художнього тексту/медіатексту, своє ставлення до зображених у тексті людей, тварин, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; розуміє ідейно-художні особливості казки; створює письмовий текст (мінітвір про головну героїню Марі/головного героя Лускунчика) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду, добираючи доречні засоби мовної виразності.	Різні види читання (уголос, вибіркоче), переказ змісту художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, відповіді на запитання за змістом художнього тексту/медіатексту, формулювання провідної думки тексту/медіатексту, проведення паралелей між образами та ситуаціями тексту і власним життєвим досвідом, висловлювання в усній формі власних почуттів і ставлень до казкових персонажів і подій, інтерпретація реплік персонажа (персонажів) у діалозі згідно з ustalеними нормами сучасної української мови. <i>Варіант домашнього завдання:</i> переказ (усно) тексту казки (або уривку казки).
				Відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; формулює тему та ідеї повісті-казки «Лускунчик і Мишачий король», знає й розуміє текст, переказує зміст прочитаного/почутого художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, розуміє сенс понять добро, людяність, любов, краса зовнішня та внутрішня відповідно до вікових особливостей, їхнє значення в житті людини; визначає риси характеру позитивних і негативних персонажів за їхніми вчинками; пояснює причину популярності у світі, порівнює повість-казку з екранізацією Ф. Штойє; висловлює (усно) власні почуття, враження від прочитаного/почутого/побаченого художнього тексту/медіатексту, своє ставлення до зображених у тексті людей, тварин, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; розуміє ідейно-художні особливості казки; створює письмовий текст (мінітвір про головну героїню Марі/головного героя Лускунчика) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду, добираючи доречні засоби мовної виразності.	Усний переказ почутого та/або прочитаного тексту з акцентуванням на окремих деталях, виокремлення головної і другої інформації в тексті повісті, відтворення окремих художніх засобів казки в процесі переказу, творчий перифраз реплік персонажів, проведення паралелей між образами та ситуаціями тексту і власним життєвим досвідом, висловлювання в усній та/або письмовій формі власних почуттів і ставлень до казкових персонажів та подій, добирання доречних засобів мовної виразності, виокремлення в прочитаному тексті мовних одиниць різних рівнів та визначення їхньої ролі у творі. <i>Варіант домашнього завдання:</i> мінітвір (письмово) про Марі або Лускунчика.

49	1	Дата	Ернст-Теодор-Амадей Гофман (1776-1822). «Лускунчик і Мишачий король». Значення мрії в житті людини.	ТЛ Персонаж, герой/героїня літературного твору. ЛК Утілення сюжетів творів зарубіжних письменників в образотворчому та музичному мистецтві.	Відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного змісту повісті-казки «Лускунчик і Мишачий король», знає й розуміє текст, його ідейно-художні особливості, тлумачить значення мрії в житті людини, розуміє сенс понять краса зовнішня та внутрішня відповідно до вікових особливостей; характеризує позитивних і негативних персонажів; висловлює (усно) власні почуття, враження від прочитаного/почутого художнього тексту/медіатексту твору, своє ставлення до зображених у тексті подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; створює письмовий текст (мінівір про Марі або Лускунчика) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду, добираючи доречні засоби мовної виразності. Визначає порушені в художньому тексті/медіатексті проблеми, характеризує і співвідносить їх із сучасністю.	Усний переказ почутого та/або прочитаного тексту з акцентуванням на окремих деталях, виокремлення головної і другорядної інформації в тексті повісті, відтворення окремих художніх засобів казки в процесі переказу, творчий перифраз реплік персонажів, проведення паралелей між образами та ситуаціями тексту і власним життєвим досвідом, висловлювання в усній та/або письмовій формі власних почуттів і ставлень до казкових персонажів та подій, добирання доречних засобів мовної виразності, виокремлення в прочитаному тексті мовних одиниць різних рівнів та визначення їхньої ролі у творі. <i>Варіант домашнього завдання:</i> висловлення (усно) про мрії Марі або про вчинки Лускунчика.
50	1	Дата	Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя). Щирість, мужність і оптимізм Полліанни, її позитивний вплив на життя міста, долю інших людей.	ТЛ Поглиблення понять: тема та ідея художнього твору, сюжет. УС Переклади твору українською мовою. Ілюстрації українських художників до твору. МТ Фільмографія: «Полліанна» (режисер Д. Свіфт, США, 1960) та ін.	Знає цікаві факти про життя і творчість Елеонор Портер, розуміє національні особливості повісті «Полліанна», знає особливості українського перекладу твору, читає й сприймає на слух незнайомий текст/медіатекст, визначає головну і другорядну інформацію в прочитаному тексті; розуміє зміст повісті «Полліанна», визначає головних героїв/героїнь, місце дії, початок подій, характеризує епоху; відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного; стисло переказує (усно) зміст почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту, акцентує увагу на окремих деталях; знаходить у тексті відповіді на поставлені запитання, відтворює усно (частково), коментує, інтерпретує почутий та/або прочитаний текст, учиться складати й оформлювати власне висловлення згідно з усталеними нормами сучасної української мови (усно).	Різні види читання (про себе, углолос, коментоване, ланцюжком, вибіркове), визначення провідної думки та деталей почутого та/або прочитаного тексту, коментування та інтерпретація тексту в цілому та/або окремих понять, відповіді на запитання до нього, виокремлення й пояснення відомих мовних явищ у своєму й чужому мовленні. <i>Варіант домашнього завдання:</i> розповідь (усно) історії життя дівчинки Полліанни до приїзду в маєток тітки Поллі.
51	1	Дата	Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя). Творча фантазія головної героїні. Ідея відчуття радості життя, що змінює світ на краще.	ТЛ Сюжет. УС Ілюстрації українських художників до твору. МТ «Полліанна» (режисер С. Хардінг, Велика Британія, 2003) та ін.	Визначає особливості сюжету повісті «Полліанна»; читає виразно й усвідомлено текст твору, орієнтується в прочитаному, переказує зміст художнього тексту/ медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, знає героїв, головні події, сюжет прочитаних частин твору, формулює тему та основну думку, порушені в художньому тексті/медіатексті проблеми, характеризує і співвідносить їх із сучасністю; розуміє й коментує ідею радості життя, висловлює в усній формі власні почуття, враження, викликані прочитаним/почутим художнім текстом/медіатекстом, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; учиться складати й оформлювати власне висловлення згідно з	Різні види читання (углолос, «ланцюжком», в особах, виразне, коментоване), виокремлення головної і другорядної інформації в тексті, усний переказ уривків почутого та/або прочитаного тексту з акцентуванням на окремих деталях, відтворення окремих художніх засобів твору в процесі переказу, творчий перифраз реплік персонажів, віднайдення засобів мовної виразності, вжитих у тексті/медіатексті, виокремлення у прочитаному тексті мовних одиниць різних рівнів та визначення їхньої ролі у творі. <i>Варіант домашнього завдання:</i>

				<p>усталеними нормами сучасної української мови (усно), характеризує головну героїню Полліанну, розуміє сенс понять доброта, щирість, творча фантазія та їхнє місце у житті головної героїні.</p>	<p>розповідь (усно) про життя тітки Поллі до приїзду племінниці Полліанни.</p>
52	1	<p>Дата</p> <p>Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя). Зміни у внутрішньому світі й житті інших персонажів після зустрічі з Полліанною. Ідея відчуття радості життя, що змінює світ на краще.</p> <p>ТЛ Поглиблення поняття про сюжет. МТ Фільмографія: «Полліанна» (режисер Д. Свіфт, США, 1960) та ін.</p>		<p>Читає текст у різний спосіб відповідно до мети читання; знає значення терміну сюжет, визначає його елементи в повісті «Полліанна», розуміє значення зустрічі з Полліанною для життя інших мешканців містечка, коментує зміни у внутрішньому світі й житті інших персонажів після цього знайомства; виокремлює позитивних і негативних персонажів, визначає їхні риси характеру; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним художнім текстом/ медіатекстом, своє ставлення до зображуваних у тексті людей, їхніх життєвих історій, подій, ситуацій тощо; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; визначає провідні теми повісті «Полліанна», розуміє важливість відчуття радості життя, що змінює світ на краще; аргументовано зіставляє почуте та/або прочитане з життєвим досвідом; розповідає про власний емоційний стан під час сприймання художнього тексту/медіатексту; визначає порушені в художньому тексті/медіатексті проблеми, характеризує і співвідносить їх із сучасністю; проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображені в художньому тексті/медіатексті.</p>	<p>Різні види читання (уголос, в особах, виразне, коментоване, вибіркове), аргументоване зіставлення почутого та/або прочитаного повідомлення із власним або відомим життєвим досвідом, виявлення взаємозв'язку змісту твору (або його компонентів) із власними потребами для особистісного розвитку, розповідь про власний емоційний стан (відтінки настрою, почуття, переживання тощо) під час сприймання художнього тексту/ медіатексту, визначення порушених у тексті проблем, характеристика їх і співвіднесення з сучасністю, виокремлення в художньому тексті та коментування мікротем, створення фанфіку (проекція власної поведінки в контексті ситуацій твору), висловлення в аудиторії чи захищеному цифровому середовищі щодо порушуваних у художніх творах проблем.</p> <p><i>Варіант домашнього завдання:</i> цитатна характеристика Полліанни.</p>
53	1	<p>Дата</p> <p>Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя). Ідея радості життя, що змінює світ на краще. Художні засоби розкриття образу Полліанни.</p> <p>ЛК Утілення сюжету твору в образотворчому та музичному мистецтві. МТ Фільмографія: «Полліанна» (режисер С. Хардінг, Велика Британія, 2003) та ін.</p>		<p>Формулює тему та ідею повісті «Полліанна», знає, розуміє й переказує зміст у різний спосіб відповідно до завдання, розуміє сенс понять краса зовнішня та внутрішня; характеризує позитивні й негативні риси характеру персонажів за вчинками; висловлює (усно) власні почуття, враження від прочитаного/почутого/ побаченого художнього тексту/медіатексту, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між зображеними образами та подіями і власним життєвим досвідом; проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображені в художньому тексті/медіатексті. Створює власне висловлення про вчинок/вчинки персонажа (персонажів), враховуючи основні засади академічної доброчесності; висловлюється в аудиторії щодо проблем, які порушені в повісті; створює письмовий текст (мінітвір або ін.) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду, добираючи доречні засоби мовної виразності.</p>	<p>Формулювання теми та основної думки твору, аргументоване зіставлення почутого та/або прочитаного повідомлення із власним або відомим життєвим досвідом, виявлення взаємозв'язку змісту твору (або його компонентів) із власними потребами для особистісного розвитку, розповідь про власний емоційний стан (відтінки настрою, почуття, переживання тощо) під час сприймання художнього тексту/медіатексту; визначення порушених у тексті проблем, характеристика їх і співвіднесення із сучасністю, із власним життєвим досвідом, створення інтерпретації за прочитаним твором, висловлення щодо творів художньої літератури та порушених авторкою проблем, порівняння літературних персонажів, висловлення в аудиторії чи захищеному цифровому середовищі щодо порушених у художніх творах проблем.</p> <p><i>Варіант домашнього завдання:</i> сторітелінг – продовження історії Полліанни.</p>

54	1	Дата	Елеонор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя). Художні засоби розкриття образу Полліанни.	ЛК Утілення сюжету твору в образотворчому та музичному мистецтві. МТ Фільмографія: «Полліанна» (режисер С. Хардінг, Велика Британія, 2003) та ін.	Знає, розуміє й переказує зміст твору в різний спосіб відповідно до завдання; характеризує персонажів за вчинками; висловлює (усно) власні почуття, враження від прочитаного/почутого/побаченого тексту/медіатексту повісті, ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між зображеними образами та подіями і власним життєвим досвідом; виявляє взаємозв'язок змісту та інших компонентів літературного твору (цитат, уривків, епізодів, описів і розповідей про персонажів та їхні вчинки тощо) із власними потребами для особистісного розвитку; проєктує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображені в художньому тексті/медіатексті. Створює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності; висловлюється в аудиторії щодо проблем, які порушені в повісті; створює письмовий/усний текст з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду, добираючи доречні засоби мовної виразності.	Усвідомлений переказ твору, аргументоване зіставлення почутого та/або прочитаного повідомлення із власним або відомим життєвим досвідом, виявлення взаємозв'язку змісту твору (або його компонентів) із власними потребами для особистісного розвитку, розповідь про власний емоційний стан (відтінки настрою, почуття, переживання тощо) під час сприймання художнього тексту/медіатексту; визначення художніх засобів розкриття образу Полліанни в тексті, створення інтерпретації за прочитаним твором, висловлення щодо порушених авторкою проблем, порівняння літературних персонажів, характеристика мови персонажів художніх текстів/медіатекстів, висловлення в аудиторії чи захищеному цифровому середовищі щодо порушених у художніх творах проблем. <i>Варіант домашнього завдання:</i> приклади можливого застосування ідеї радості у власному житті (письмово).
У ВИРІ ЗАХОПЛИВИХ ПРИГОД (11 годин)						
55	1	Дата	Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (2-3 розділи за вибором учителя). Світ дитинства в романі. Том Соєр і Гекльберрі Фінн.	ТЛ Повість. УС Переказує твору українською мовою.	Знає цікаві факти із життя і творчості Марка Твена, особливості українського перекладу твору, вільно й усвідомлено читає тексти про біографію автора та повість «Пригоди Тома Соєра» у різний спосіб відповідно до мети читання, сприймає на слух незнайомий текст/медіатекст, визначає в ньому головну і другорядну інформацію, виокремлює мікротеми, коментує їх; розуміє історичні особливості повісті; розуміє зміст, розпізнає в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті факти, судження та аргументи; використовує елементи конспектування (визначає ключові слова та фрази в почутому та/або прочитаному повідомленні), аргументує власну оцінку прочитаного художнього тексту/медіатексту, наводячи доречні цитати; фіксує елементи художнього тексту/медіатексту; порівнює літературних персонажів за визначеними ознаками, зокрема характеризує їхні вчинки, ставлення до інших, особливості їхньої мови (усно) тощо.	Різні види читання (про себе, уголос, «ланцюжком», виразне, коментоване), переказування тексту (усне, вибіркове та ін.); розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів; використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у прочитаному повідомленні); відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів; аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту/медіатексту із наведенням доречних цитат, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень). <i>Варіант домашнього завдання:</i> створення порівняльної таблиці образів Тома Соєра і Гека Фінна.
56	1	Дата	Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (2-3 розділи за вибором учителя). Том Соєр і Беккі	ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві. МТ Сучасні українські та зарубіжні письменники про літературу й читання (вис-	Читає уривки з повісті «Пригоди Тома Соєра» у різний спосіб відповідно до мети читання, переказує виразно й усвідомлено текст твору, відтворює основні думки й факти, окремі висловлювання персонажів твору, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного; виокремлює позитивні й негативні риси характеру Тома і Беккі; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним текстом повісті /медіатекстом, своє	Різні види читання (уголос, вибірково), переказ змісту художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, відповіді на запитання за змістом художнього тексту/медіатексту, формулювання провідної думки тексту/медіатексту, проведення паралелей між образами та ситуаціями тексту і власним життєвим досвідом, висловлювання в усній формі власних почуттів і став-

		Дата	Тетчер. Життя містечка і пригоди юних друзів.	тупи, інтерв'ю, пости тощо). Фільмографія: кінофільм «Том Соєр» (режисер Г. Хунтгебурт, Німеччина, 2011) та ін.	ставлення до зображених людей, подій, ситуацій, явищ тощо; проводить паралелі між образами й ситуаціями, зображеними в повісті, та власним життєвим досвідом; розуміє, що таке правдивість, чесність, сміливість, самопожертва, справедливість, доброта, любов; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів; характеризує образ героя/героїв твору (риси характеру), усвідомлює причини вчинків героя/героїв.	лень до казкових персонажів і подій, інтерпретація реплік персонажа (персонажів) у діалозі згідно з установленими нормами сучасної української мови. <i>Варіант домашнього завдання:</i> переказ уривку про пригоди Тома і Беккі в печері.
57	1	Дата	Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (2-3 розділи за вибором учителя). Мрії Тома, його витівки, бажання самоствердитися.	ТЛ Повість. ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві. МТ Фільмографія: кінофільм «Том Соєр» (режисер Г. Хунтгебурт, Німеччина, 2011) та ін.	Читає виразно й усвідомлено текст повісті, орієнтується в прочитаному, переказує зміст художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, відтворює основні думки і факти, окремі висловлювання персонажів у літературному творі, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного повідомлення; висловлює в усній та письмовій формі своє ставлення до зображених у тексті персонажів, подій, ситуацій, явищ тощо, характеризує героя/героїню за вчинками (усно); аргументує власну оцінку прочитаного художнього тексту/медіатексту, наводячи доречні цитати, де йдеться про мрії Тома, його витівки, бажання самоствердитися; створює власне висловлення про вчинок/вчинки персонажа (персонажів), враховуючи основні засади академічної доброчесності.	Різні види читання (уголос, в особах, виразне, коментоване), переказування тексту (усне, детальне, вибіркоче); інтерпретація вчинків та дій персонажа (персонажів); характеристика емоційного стану та вчинків персонажа (персонажів), створення письмового тексту (мінітвір) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду; знаходження і виправлення недоліків та помилок у власному висловленні, аналіз змісту написаного власного висловлення, коригування тексту на основі проведеного аналізу, творче використання мовних засобів із запропонованих варіантів та обґрунтування зробленого вибору. <i>Варіант домашнього завдання:</i> мінітвір про найзаповітнішу мрію Тома.
58	1	Дата	Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (2-3 розділи за вибором учителя). Сміливість і заповзятливість Тома Соєра та його друзів, їхнє прагнення зробити доволі цікавим і людянішим.	ТЛ Поглиблення поняття про повість.	Розуміє значення поняття <i>повість</i> , визначає її жанрові особливості, відтворює основні думки й факти, трансформує окремі висловлювання персонажів повісті, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного; дає оцінку вчинкам і діям героїв; характеризує героя/героїню за вчинками (усно); переказує уривки текстів у різний спосіб (оглядово, вибіркоче, з коментуванням, в особах тощо) відповідно до мети; розкриває актуальність літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб; аргументує власну оцінку прочитаного художнього тексту/медіатексту, наводячи доречні цитати. Створює власне висловлення про вчинок/вчинки Тома Соєра і його друзів, де виявляється їхня сміливість і заповзятливість, прагнення зробити доволі цікавим і людянішим, враховуючи основні засади академічної доброчесності; удосконалює усний текст (власний і чужий), демонструє здатність до конструктивної взаємодії у процесі редагування, творчо використовує мовні засоби, обґрунтовуючи зроблений вибір.	Визначення головної інформації у прочитаному/почутому тексті/ медіатексті, формулювання теми та основної думки художнього тексту/медіатексту, аналіз змісту художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання; проведення паралелей між образами, ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; висловлення в усній формі власних почуттів, вражень, викликаних прочитаним/почутим художнім текстом/медіатекстом, свого ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо. <i>Варіант домашнього завдання:</i> візуалізація вражень від почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту (асоціативний кущ).

59	1	Дата	<p>Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (2-3 розділи за вибором учителя). Сміливість і заповзятливість Тома Соєра та його друзів, їхнє прагнення зробити довколишній світ цікавішим і людянішим.</p>	<p>ТЛ Повість. ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві.</p>	<p>Розуміє поняття повість, виявляє її особливості в прочитаному тексті, відтворює основні думки й факти, трансформує окремі висловлювання персонажів повісті, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного; характеризує героя/героїню за вчинками (усно); переказує уривки текстів у різний спосіб (оглядово, вибірково, з коментуванням, в особах тощо) відповідно до мети; дає оцінку вчинкам і діям героїв/героїнь, зіставляє із власними; розкриває актуальність літературних творів у контексті викликів сучасності та особистих життєвих потреб; аргументує власну оцінку прочитаного художнього тексту/медіатексту, наводячи доречні цитати; створює власне висловлення про вчинок/вчинки Тома Соєра і його друзів, де виявляється їхня сміливість і заповзятливість, прагнення зробити довколишній світ цікавішим і людянішим, враховуючи основні засади академічної доброчесності; творчо використовує мовні засоби.</p>	<p>Визначення головної інформації в прочитаному/почутому тексті/медіатексті, формулювання теми та основної думки художнього тексту/медіатексту, аналіз змісту художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання; проведення паралелей між образами, ситуаціями, зображеннями в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; висловлення в усній формі власних почуттів, вражень, викликаних прочитаним/почутим художнім текстом/медіатекстом, свого ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо. <i>Варіант домашнього завдання:</i> висловлення (письмово, усно) вражень від вчинків Тома Соєра та його друзів.</p>
60	1	Дата	<p>Розвиток мовлення (письмово). Сміливість і заповзятливість Тома Соєра/Полліанни та їхніх друзів, прагнення зробити довколишній світ людянішим і цікавішим. Лист Томові Соєру/Лист Полліанні.</p>	<p>ТЛ Поглиблення понять: персонаж, герой/героїня літературного твору, характеристика героя/героїні.</p>	<p>Висловлює письмово власні міркування про вади й чесноти героїв/героїнь, поради героям творів щодо небезпек навколишнього світу та його згубного впливу на поведінку героїв, створює власні поради (письмово) героям/героїням із дотриманням норм сучасної української мови, добирає доречні засоби мовної виразності.</p>	<p>Створення власного письмового висловлення про вчинок/вчинки персонажа (персонажів) із дотриманням норм сучасної української мови «Лист Томові Соєру/Лист Полліанні».</p>
61		Дата	<p>Туве Янсон (1914–2001). «Комета прилітає». Чарівність художнього світу твору.</p>	<p>ТЛ Поглиблення понять: персонаж, герой/героїня літературного твору. ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві. УС Переклади творів українською мовою.</p>	<p>Знає цікаві факти із життя і творчості Туве Янсон, особливості українського перекладу циклу повістей про мумі-тролів, читає тексти про біографію авторки і повість-казку «Комета прилітає» у різний спосіб відповідно до мети читання, сприймає на слух незнайомий текст/медіатекст, визначає в ньому головну і другорядну інформацію; виокремлює ключові слова та фрази в почутому та/або прочитаному тексті, мікротеми, коментує їх; розуміє зміст, розпізнає в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті факти, судження та аргументи; відтворює основні події, думки, окремі висловлювання персонажів, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного; характеризує героя/героїню за вчинками (усно); фіксує елементи художнього тексту/медіатексту.</p>	<p>Різні види читання (про себе, уголос, «ланцюжком», виразне, коментоване), переказування тексту (усне, вибіркоче та ін.); розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів; використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у прочитаному повідомленні); відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літературних персонажів; аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту/медіатексту із наведенням доречних цитат, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень). <i>Варіант домашнього завдання:</i> розповідь про сім'ю мумі-тролів (усно чи письмово).</p>

62	1	Дата	Тувє Янсон (1914–2001). «Комета прилітає». Казкові персонажі, утілення в них ідей доброти, ширості, сімейних цінностей.	ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві. МТ Сучасні українські та зарубіжні письменники про літературу й читання (виступи, інтерв'ю, пости тощо). Фільмографія: «Щасливе сімейство мумі-тролів» (режисер Х. Сайто, М. Кодзіма, Японія, Фінляндія, Нідерланди, 1990) та ін.	Формулює тему та ідею казки «Комета прилітає», знає значення терміну персонаж, риси характеру персонажів, називає головні з них, розуміє поняття сімейні цінності, доброта, щирість; визначає історичні особливості зображуваного в казці; читає виразно й усвідомлено текст твору, виокремлює позитивних і негативних персонажів, визначає їхні риси характеру; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним художнім текстом/медіатекстом, своє ставлення до зображених у тексті героїв, їхньої сім'ї, подій, ситуацій, явищ тощо; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в повісті, і власним життєвим досвідом; визначає провідні теми казки, розуміє, що таке доброта, любов, дружба; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів; характеризує образ героя/героїв твору (риса характеру), усвідомлює причини їхніх вчинків, аргументує власну оцінку прочитаного, наводячи доречні цитати.	Різні види читання (уголос, виразне, в особах, вибіркоче), визначення головної інформації, переказ змісту казки в різний спосіб відповідно до завдання, інтерпретація вчинків та дій персонажа (персонажів); проведення паралелей між образами, ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; висловлення в усній формі власних почуттів, вражень, викликаних прочитаним/почутим художнім текстом/медіатекстом, свого ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; характеристика образу героя/героїв твору (риса характеру), добирання доречних засобів мовної виразності. Варіант домашнього завдання: розповідь (усно) про життєві цінності Мумі-троля та його друзів.
63		Дата	Тувє Янсон (1914–2001). «Комета прилітає». Казкові персонажі, утілення в них ідей доброти, ширості, сімейних цінностей.	ТЛ Поглиблення понять: персонаж, герой/героїня літературного твору. МТ Сучасні українські та зарубіжні письменники про літературу й читання (виступи, інтерв'ю, пости тощо). Фільмографія: «Долина мумі-тролів» (режисер С. Бокс, Д. Роббі, Фінляндія, Велика Британія, 2019) та ін.	Знає й розуміє текст казки «Комета прилітає», переказує зміст прочитаного/почутого художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, розуміє і тлумачить сенс сімейних цінностей, ідей доброти, ширості у стосунках відповідно до вікових особливостей; характеризує позитивних персонажів, визначає їхні риси характеру за вчинками; визначає спільне й різне у вчинках мумі-тролів та їхніх друзів; пояснює причину популярності казки у світі; висловлює (усно) власні почуття, враження від твору та його екранізації, своє ставлення до зображених у тексті героїв, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в тексті повісті і власним життєвим досвідом; розуміє ідейно-художні особливості казки; добирає доречні засоби мовної виразності, розкриває актуальність казки «Комета прилітає» у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб.	Переказ змісту прочитаного/почутого тексту/медіатексту повісті-казки «Комета прилітає» у різний спосіб відповідно до завдання, інтерпретація вчинків та дій персонажів, характеристика їхнього емоційного стану, створення письмового тексту (рекламний пост для соцмереж або ін.) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду; знаходження і виправлення недоліків та помилок у власному висловленні, аналіз змісту написаного, коригування тексту на основі проведеного аналізу, творче використання мовних засобів із запропонованих варіантів та обґрунтування зробленого вибору; визначення фольклорних і літературних елементів у творі. Варіант домашнього завдання: пост для соцмереж.
64		Дата	Тувє Янсон (1914–2001). «Капелюх чарівника». Чарівність художнього світу твору.	ТЛ Поглиблення понять: персонаж, герой/героїня літературного твору. ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві. УС Переклади творів українською мовою.	Читає й переказує незнайомий текст повісті-казки «Капелюх чарівника» у різний спосіб відповідно до мети читання, визначає в ньому головну і другорядну інформацію; виокремлює ключові слова та фрази в почутому та/або прочитаному тексті, мікротеми, коментує їх; розуміє зміст, розпізнає в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті факти, судження та аргументи; відтворює основні події, думки, окремі висловлювання персонажів, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного; характери-	Різні види читання (про себе, уголос, «ланцюжком», виразне, коментоване), переказування тексту (усне, вибіркоче та ін.); розпізнавання в почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) фактів, суджень та аргументів; використання елементів конспектування (ключових слів, фраз у прочитаному повідомленні); відтворення основних думок і фактів, окремих висловлювань літератур-

	Дата				
65	1	Дата	<p>Туве Янсон (1914–2001). «Капелюх чарівника». Казкові персонажі, утілення в них ідей доброти, щирості, сімейних цінностей.</p> <p>ЛК Художні твори для дітей і про дітей у сучасному мистецтві. МТ Сучасні українські та зарубіжні письменники про літературу й читання (виступи, інтерв'ю, пости тощо). Фільмографія: «Щасливе сімейство мумі-тролів» (режисер Х. Сайто, М. Кодзіма, Японія, Фінляндія, Нідерланди, 1990) та ін.</p>	<p>зує героя/героїню за вчинками (усно); фіксує елементи художнього тексту/медіатексту.</p> <p>Формулює тему та ідею казки «Капелюх чарівника», визначає риси характеру персонажів, називає головні з них, розуміє поняття сімейні цінності, доброта, щирість; визначає історичні особливості зображуваного в казці; читає виразно й усвідомлено текст твору, виокремлює позитивних і негативних персонажів, визначає їхні риси характеру; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним художнім текстом/медіатекстом, своє ставлення до зображених у тексті героїв, їхньої сім'ї, подій, ситуацій, явищ тощо; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в повісті, і власним життєвим досвідом; визначає провідні теми казки, розуміє, що таке доброта, любов, дружба; відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів; характеризує образ героя/героїв твору (риса характеру), усвідомлює причини їхніх вчинків, аргументує власну оцінку прочитаного, наводячи доречні цитати.</p>	<p>них персонажів; аргументація власної оцінки прочитаного художнього тексту/медіатексту із наведенням доречних цитат, творче використання мовних засобів (обрання із запропонованих варіантів доречних нестандартних рішень). <i>Варіант домашнього завдання:</i> сюжетний ланцюжок твору (письмово).</p> <p>Різні види читання (уголос, виразне, в особах, вибіркоче), визначення головної інформації, переказ змісту казки у різний спосіб відповідно до завдання, інтерпретація вчинків та дій персонажа (персонажів); проведення паралелей між образами, ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті, і власним життєвим досвідом; висловлення в усній формі власних почуттів, вражень, викликаних прочитаним/почутим художнім текстом/медіатекстом, свого ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо; характеристика образу героя/героїв твору (риса характеру), добирання доречних засобів мовної виразності. <i>Варіант домашнього завдання:</i> розповідь (письмово) про життєві цінності Мумі-троля та його друзів.</p>
66		Дата	<p>Туве Янсон (1914–2001). «Капелюх чарівника». Казкові персонажі, утілення в них ідей доброти, щирості, сімейних цінностей.</p> <p>ТЛ Поглиблення поняття: персонаж, герой/героїня літературного твору. МТ Сучасні українські та зарубіжні письменники про літературу й читання (виступи, інтерв'ю, пости тощо). Фільмографія: «Долина мумі-тролів» (режисер С. Бокс, Д. Роббі, Фінляндія, Велика Британія, 2019) та ін.</p>	<p>Знає й розуміє текст казки «Капелюх чарівника», переказує зміст прочитаного/почутого художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, розуміє і тлумачить сенс сімейних цінностей, ідей доброти, щирості у стосунках відповідно до вікових особливостей; характеризує позитивних персонажів, визначає їхні риси характеру за вчинками; визначає спільне й різне у вчинках мумі-тролів та їхніх друзів; пояснює причину популярності казки у світі; висловлює (усно) власні почуття, враження від твору та його екранізації, своє ставлення до зображених у тексті героїв, подій, ситуацій, явищ; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в тексті повісті і власним життєвим досвідом; розуміє ідейно-художні особливості казки; добирає доречні засоби мовної виразності, розкриває актуальність казки у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб; пояснює її популярність серед дітлахів світу.</p>	<p>Переказ змісту прочитаного/почутого тексту/медіатексту повісті-казки у різний спосіб відповідно до завдання, інтерпретація вчинків та дій персонажів, характеристика їхнього емоційного стану, створення письмового тексту (рекламний пост для соцмереж або ін.) з урахуванням мети, адресата і власного життєвого досвіду; знаходження і виправлення недоліків та помилок у власному висловленні, аналіз змісту написаного, коригування тексту на основі проведеного аналізу, творче використання мовних засобів із запропонованих варіантів та обґрунтування зробленого вибору; визначення фольклорних і літературних елементів у творі. <i>Варіант домашнього завдання:</i> малюнок до улюбленого уривку з повісті-казки.</p>

67	1	Дата	Діагностування прогресу набуття учнями знань і компетентностей за темами «Сила творчої уяви», «У вирі захопливих пригод» (різноміривневі завдання).	ТЛ Повість. Сюжет. Літературні герої/героїні. Оригінал і переклад, переклад художній. Тема та ідея художнього твору. ЛК Культурні традиції, національні особливості світосприймання у творах письменників різних країн. Зміст та ідейно-художні особливості прочитаних творів.	Демонструє прогрес набуття знань і компетентностей із зазначених тем (письмово)	Виконання завдань різних типів і рівнів (самостійно).
68	1	Дата	Урок додаткового читання із сучасної літератури (за вибором учителя для додаткового читання)	ТЛ Оповідання. Повість. Сюжет. Літературні герої/героїні. Оригінал і переклад, переклад художній. Тема та ідея художнього твору. ЛК Загальнолюдські моральні цінності та їхнє відображення у творах сучасних авторів. МТ Утілення сюжетів художніх творів у медіатекстах.	Переказує (стикло) зміст художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, формулює тему та основну думку художнього тексту/медіатексту, характеризує систему образів; проводить паралелі між образами та ситуаціями і власним життєвим досвідом; висловлює в усній/письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним художнім текстом/медіатекстом, а також своє ставлення до зображених персонажів, візуалізує їх.	Переказ змісту художнього тексту/медіатексту в різний спосіб відповідно до завдання, характеристика головних героїв/героїнь, важливих подій, визначення теми та провідної думки твору, перефразування реплік у діалозі персонажів; інтерпретація персонажів у діалогічному мовленні згідно з ustalеними нормами сучасної української мови.
ПІДСУМКИ (1,5 годин)						
69	1/2	Дата	Художні твори класики й сучасності, прочитані протягом навчального року. Актуальні теми, ідеї, сюжети творів. Улюблені літературні персонажі, герої/героїні. Ознаки окремих жанрів (народна казка, літературна казка, оповідання, повість, вірш та ін.). Українські перекладачі творів зарубіжних письменників. Враження про сучасні медіатексти за прочитаними творами.	ТЛ Оповідання. Повість. Сюжет. Літературні герої/героїні. Лейзаж. Оригінал і переклад, переклад художній. Тема та ідея художнього твору. ЛК Загальнолюдські моральні цінності та їхнє відображення у творах вивчених авторів. МТ Утілення сюжетів художніх творів у медіатекстах.	Створює самостійно (або спільно з іншими) усне або медіаповідомлення, плакат, презентацію тощо на обрану тему про літературного персонажа (персонажів), літературний твір, улюбленого письменника/письменницю, книжку, героя/героїню з використанням творів мистецтва враховуючи основні засади академічної доброчесності на підставі зібраної інформації; розрізняє відому і нову для себе інформацію, її користь для себе й співрозмовників; наводить аргументи і приклади (цитати з художнього тексту/ медіатексту) на підтвердження власної позиції; доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації. Описує свої літературні вподобання, наводячи приклади з прочитаних творів, взаємодіє з іншими особами в цифровому середовищі – спільно створює та презентує інформацію про художні твори у довільно обраний спосіб.	Переказ змісту художнього тексту в різний спосіб відповідно до завдання, визначення теми та провідної думки твору, характеристика важливих подій, головних героїв/героїнь, перефразування реплік у діалозі персонажів; інтерпретація висловлювань персонажів у діалогічному мовленні згідно з ustalеними нормами сучасної української мови, візуалізація вражень від почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту (плакат, постер, проспект, мультимедійна презентація, комікс, малюнок (кілька), буктрейлер, аудіо- чи відеозапис власного виступу тощо).

У вирі захопливих пригод

Система уроків за творами Туве Янсон «Комета прилітає» (або «Капелюх чарівника», або «Зима-чарівниця»)

Урок № 1

Хід уроку

Тема: Чарівність художнього світу твору Туве Янсон «Комета прилітає» (або «Капелюх чарівника», або «Зима-чарівниця»)

Мета: ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом відомої фінської письменниці та художниці Туве Маріки Янсон; з'ясувати місце творів для дітей у її творчому доробку, особливий акцент зробити на інформації про літературну серію про мумі-тролів; розкрити особливості створення чарівного художнього світу твору Туве Янсон «Комета прилітає», або «Капелюх чарівника», або «Зима-чарівниця» як фантастичного світу творчої уяви письменниці-художниці; дослідити специфіку поєднання реального і фантастичного у творах Янсон як шляху до втілення кращих взаємин та теплих родинних зв'язків. Здійснити аналітичне дослідження тієї частини тексту, де йдеться про першу, коротку, мандрівку головних героїв; сприяти формуванню в учнів гуманістичного ставлення до усього живого, бажання пізнавати та зберігати навколишній світ.

Обладнання: презентація «Дитяча письменниця і художниця Туве Янсон», таблиця «Система образів повісті-казки Туве Янсон «Комета прилітає» («Капелюх чарівника», «Зима-чарівниця»); мультиплікаційні фільми.

Епіграф: *Здається дивним дочекатися 50-річного ювілею Мумі-троля. Подумати тільки, як довго він протримався на плаву – і я теж. Хоча насправді він існував набагато раніше, правда, майже непомітний; маленький підпис у нижньому кутку під карикатурами, чутливий образ, що іронізував над оманливою ідеєю малюнка з такою зловтіхою, з якою це тільки можливо. Потім Мумі-троль перетворився на слухняну істотку з казки, казки, яка розпочинається з «жили-були».*

Він дуже змінився з тих пір. Дорога була довгою, й від неї відгалузилося багато бокових стежин, на які, можливо, й не варто було звертати, але, як би там не було, без Мумі-троля я не змогла б існувати в цьому житті, що переливається різними відтінками.

Туве Янсон

- I. Організаційний момент
- II. Оголошення теми і завдань уроку
- III. Перегляд презентації «Дитяча письменниця і художниця Туве Янсон» (як альтернатива за відсутності мультимедійних засобів навчання може бути використана робота з компакт-біографією Туве Янсон)

Компакт-біографія Туве Янсон

Прізвище та ім'я: Туве Маріка Янсон

Дата народження: 9 серпня 1914 року

Місце народження: Гельсінгфорс, Велике князівство Фінляндське, Російська імперія

Батьки: Народилася в богемній родині: **мати** – відома художниця **Сігне Гаммартсен**, ілюстратор книг, що приїхала у Фінляндію зі Швеції (по материнській лінії Туве належала до давнього шведського роду Гаммартсенів, з якого вийшло багато видатних державних діячів та відомих людей); **батько** – визнаний скульптор **Віктор Янсон**. Енергійна й талановита **тітонька** любила ліпити з гіпсу чудернацькі фігурки. Туве була старшою серед трьох дітей. Стала відомою на весь світ письменницею та художницею. **Брат** Пер-Улоф – відомий фотограф, другий **брат** – Ларс – художник.

Освіта: Отримала диплом факультету красних мистецтв Шведської Художньої Академії. Стажувалася в художніх школах Франції, Німеччини, Італії.

Професія: Професійна художниця, з 10-річного віку ілюструвала популярний дитячий журнал у Фінляндії. Спеціалізувалася на карикатурі. Першу персональну виставку було відкрито в Гельсінкі у 1943 році.

Захоплення: Дуже любила англійську літературу й тому з особливим запалом працювала над ілюстраціями до книг Льюїса Керролла та Рональда Руела Толкіна. Пристрастю Туве Янсон був театр, де з її ініціативи почали йти вистави про мумі-тролів.

Творчий доробок, місце в ньому книг для дітей: Цикл повістей про мумі-тролів приніс Туве Янсон всесвітню славу.

Відзнаки та нагороди: На Туве Янсон посипався «золотий дощ» різноманітних премій та нагород, **найголовніша серед яких – Міжнародна золота медаль Г. К. Андерсена (1966).**

Крім того:

- Премія імені Нільса Гольгерсона кращому дитячому письменнику року (1953);
- премія Шведської академії Мистецтв (1972);
- золота Президентська Медаль Фінляндії (1976);
- почесне звання доктора мистецтвознавства Університету Гельсінкі (1978);

- за бажанням польських дітей у 1978 році письменниця була удостоєна орденом Усмішки;
- премія імені Сельми Лагерлеф за внесок у літературу (1993);
- звання Почесного Професора Фінської Республіки (1995);
- літературна Премія Американсько-Скандинавського Культурного Фонду за внесок у мистецтво (1996);
- з 2002 року у Фінляндії вручається Літературна Премія імені Туве Янсон.

Дата смерті та місце поховання: 27 червня 2001 року, Гельсинкі, Фінляндія

IV. З'ясування історії створення книг про мумі-тролів та первинного рівня сприйняття повісті-казки Туве Янсон «Комета прилітає»

– Що вам відомо про виникнення образу мумі-тролів? (Одного разу в дитинстві Туве Янсон сперечалася про щось зі своїм братом Ларсом і, передражнюючи його, намалювала на стіні маленького бегемотика. Вона тоді й не знала, що зватимуть його Мумі-троль і згодом він стане найвідомішим казковим персонажем. Якоюсь письменниця зізналася, що задовго до того, як Мумі-троль зажив самостійним життям на сторінках її літературних казок, вона зображала його маленьку постать на карикатурах замість власного підпису.)

– Чому твори Туве Янсон про мумі-тролів називають літературно-казковим серіалом? Які твори входять до цього циклу?

(Літературна серія про мумі-тролів складається з восьми книг, написаних шведською мовою (хоча усього книг, в яких описано пригоди жителів Мумі-долу, – тринадцять.)

– Які враження від повісті-казки «Комета прилітає» («Капелюх чарівника» або «Зима-чарівниця») ви принесли сьогодні на урок? Розкажіть, як читалася книжка. Які почуття ви переживали? Вам частіше було весело чи страшно?

- Які епізоди запам'яталися найбільше?
- Які герої та їхні вчинки вам сподобалися? Чим?
- Які герої та їхні вчинки вам не сподобалися? Чим?
- Що видалося химерним та незрозумілим?
- Чи були в книзі, яку ви читали, малюнки Туве Янсон? Якщо були, яке це мало для вас значення під час читання?

– На які запитання за текстом твору ви хотіли б отримати відповіді?

V. Аналітичне дослідження особливостей художнього світу повісті-казки Туве Янсон «Комета прилітає» («Капелюх чарівника» або «Зима-чарівниця»)

(Примітка. Тут ми подаємо систему завдань і запитань до аналітичного дослідження повісті-казки «Комета прилітає».)

– Спробуйте одним реченням сформулювати сюжетну лінію твору.

– Хто є головним учасником подій, зображених у тексті? Чим ці персонажі схожі на героїв народних казок, а чим – на тварин чи людей?

– Як ви вважаєте, зображене в творі «Комета прилітає» відбувається в реальному чи уявному світі? Доведіть, що казковий світ має дуже багато спільного з реаліями нашого життя.

– Якими ви собі уявляли Чмиха та Мумі-троля? Знайдіть у тексті цитати, що характеризують цих персонажів. Чим ці істоти схожі на людей?

– Яка подія зав'язує сюжетну інтригу? (Чмих знайшов «цілком нову незнану стежину» й запропонував Мумі-тролеві «разом розвідати новий шлях».) Яку роль у житті людей відіграють нові «стежини» й «шляхи»? Скільки мандрівок здійснюють головні герої твору «Комета прилітає»? Куди саме? (Перша мандрівка, коротка, за незвіданою стежиною Чмиха, друга – до обсерваторії у зв'язку з наближенням комети, довготривала.)

– Де і коли відбуваються події, зображені у казці?

– Розглянемо більш детально першу мандрівку героїв. Прокоментуйте слова Чмиха "Дивна річ – дороги та річки, дивишся їм услід – і відразу страшенно кортить опинитися деінде, піти за ними, аби побачити, де вони закінчуються..." Як такі думки характеризують героя? Чи можна прагнення героя вважати художнім втіленням одвічного прагнення людини, й передовсім дитини, до розширення горизонтів пізнання світу? Аргументуйте свої відповіді.

– Знайдіть у тексті цитати, в яких йдеться про те, як поведуться мандрівники на новому шляху. Як це їх характеризує? Які висловлювання героїв можна вважати філософськими афоризмами? («Ворог позаду набагато страшніший, ніж той, що виходить назустріч.»)

– Яку роль у житті героїв відіграє «таємниця»? Чому кожен з них так прагне її мати? Виразно прочитайте «клятву» Чмиха про нерозголошення Мумі-тролевої таємниці. Що вона вам нагадує?

– «Я стану шукачем перлів!» – повідомляє Чмихові Мумі. Розкажіть про видобування перлів з моря Мумі-тролем. Доведіть, що гра є основою поведінки цих персонажів.

– Як вплинула на подальший розвиток подій зустріч Чмиха з кошеням? Чи відгукнулося кошеня на пропозицію Чмиха потоваришувати?

– Розкажіть, як Чмих знайшов печеру. Які почуття його охопили й чому? Яку роль ця печера відіграє у всьому творі?

VI. Підсумок уроку

– Зробіть висновок щодо результатів першої мандрівки головних героїв. Запишіть їх у робочі зошити.

(Висновок: **Результати першої мандрівки Мумі-троля й Чмиха Мумі-долом.**

Герої-діти продовжують відкривати для себе оточуючий світ через гру.

Мумі-троль та Чмих відкривають для себе простір лісу та моря. Чмих знаходить печеру, яка в майбутньому стане місцем порятунку родини мумі-тролів та їхніх друзів.

У цій мандрівці перевіряються характери та можливості героїв. Відбувається випробування їхньої дружби новими пригодами. Прагнення розширювати коло друзів (Чмих– Кошеня).

– Що ви можете сказати про Мумі-дол у цілому? У чому, по-вашому, полягає особливість і чарівність художнього світу повісті-казки Туве Янсон «Комета прилітає»? Аргументуйте свої відповіді. (**Основою художнього світу Туве Янсен є:**

– образ рідної домівки – будиночка, в якому завжди горить світло, на тебе чекають рідні, готова смачна їжа та тепле ліжко. Це непорушна цитадель безпеки й любові, одна думка про яку дозволяє долати будь-які випробування й негаразди, це місце, куди можна завжди повернутися;

– другий важливий мотив як усієї творчості Туве Янсон, так і художнього світу повісті-казки «Комета-прилітає» – це **мотив свободи, внутрішньої свободи героїв, свободи їхнього вибору**. Кожен має право на власне творче самовираження, оскільки вільною є у всіх своїх проявах сама природа, увесь оточуючий світ.

Варто відмітити такі особливості художнього світу твору, що створюють атмосферу чарівності, **як постійний потяг до пригод, прагнення мати таємницю, долати перешкоди, здатність героїв дивуватись та захоплюватись довкіллям**. Чарівності надає й **постійний рух героїв, випробування їхніх характерів та взаємин**. Крім того, у творі, як і у всіх інших творах для дітей Туве Янсон, надзвичайно потужним фактором для створення казкового світу є **авторська творча уява, що спирається на особливості дитячого світосприйняття та світовідкриття**. Створені нею образи персонажів твору, що поєднують у собі творчу вигадку автора з фольклорно-літературними традиціями та реальним життям, є також однією із специфічних рис художнього світу її казок. Не так часто зустрічається у світовій літературі ситуація, коли письменник є професійним художником та ілюстратором власних творів. Таке унікальне поєднання творчих обдаровань Туве Янсон є ще однією специфічною рисою у створенні чарівного художнього світу її казок.)

VII. Мотивація учнів на успішну роботу на наступному уроці.

Вчитель. Яким був шлях героїв – легким чи важким? Які пригоди трапилися з друзями під час другої мандрівки? З якою метою їх зобразила у своїй повісті-казці мудра й дотепна Туве Янсон, ми з вами дізнаємося наступного уроку.

Домашнє завдання:

1. Ще раз уважно переглянути ту частину казки, в якій іде мова про другу мандрівку головних героїв та їхнє повернення додому.

2. Спробувати знайти в тексті цитати, що пояснюють мету мандрівки героїв.

3. Туве Янсон належать такі слова: **«Світ дітей – це пейзаж, намальований яскравими фарбами, де добро і зло нероздільні...»**. Спираючись на текст повісті-казки «Комета прилітає», будьте готові підтвердити цю думку письменниці.

4. У «Класному кінозалі» чи вдома онлайн перегляньте мультиплікаційні версії книги «Комета прилітає». Порівняйте свої читацькі враження від твору та глядацькі враження від мультфільмів.

VII. Аргументація і виставлення оцінок за урок

Урок № 2

Тема: Система образів літературної серії про мумі-тролів. Втілення в ній ідей доброти, щирості, сімейних цінностей. Мумі-тролі в мультиплікації

Мета: завершити текстуальне дослідження повісті-казки Туве Янсон «Комета прилітає» («Капелюх чарівника» або «Зима-чарівниця»). Головний акцент уроку поставити на з'ясуванні ролі системи образів твору у втіленні ідей доброти, щирості, сімейних цінностей; розвивати та вдосконалювати читацькі компетенції учнів. Показати підтекстовий сенс твору «Комета прилітає»; здійснити порівняння твору «Комета прилітає» («Капелюх чарівника» або «Зима-чарівниця») з мультиплікаційними версіями; сприяти вихованню вдумливого досвідченого читача-глядача, вихованню сімейних та загальнолюдських цінностей.

Обладнання: фрагменти мультфільму: зустріч з батьками, порятунок у печері та заключний епізод.

Епіграф: *Світ дітей – це пейзаж, намальований яскравими фарбами, де добро і зло нероздільні ...*

Кожна дитяча книжка має містити в собі стежку, перед якою дорослі зупиняються, а дитина йде далі.

Туве Янсон

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми і завдань уроку.

Актуалізація опорних знань

– Як ви вважаєте, на який тип народних казок орієнтувалася письменниця у створенні свого казкового світу? (Ще однією особливістю художнього світу казок Туве Янсон є той факт, що як таких чарівних подій у її творах дуже мало. Здебільшого описуються стандартні житейські ситуації, чарівність яким надають саме персонажі тексту. В цьому казки фінської письменниці можна вважати зорієнтованими на авантюрно-пригодницьку народну казку, де головні акценти стосуються саме пригод героїв, дослідження психології їхніх вчинків та характерів. Фантастичне, якщо воно й використовується, відіграє лише фонову роль.)

– Наведіть приклади реалістичної деталізації в зображенні побуту героїв твору та визначте значення її використання автором у казці.

– Вдома ви міркували над словами Туве Янсон, що взяті за перший з епіграфів до нашого уроку. Спираючись на текст повісті-казки «Комета прилітає», підтвердіть цю думку письменниці. Що, по-вашому, в творі символізує собою зло? (Комета, що несе в собі руйнівне начало.)

– А що з точки зору головного героя казки є найвищим символом добра? (Це родина, мама й тато, рідний дім.)

Поговоримо більш детально про особливості та сенс другої мандрівки друзів.

III. Аналітичне дослідження тексту з акцентом на з'ясуванні особливостей системи образів твору «Комета прилітає». Велика Мандрівка героїв

– Вам було запропоновано вдома знайти у тексті цитати, які пояснюють мету другої мандрівки Мумі-троля та Чмиха. Яку з цитат ви вважаєте найбільш важливою?

– З чого почалася «Велика Подорож»?

– Складіть маршрут Великої Мандрівки. Запишіть його у робочі зошити. (Будиночок мумі-тролів у Долині, Річкою на плоту, вдалині Самотні гори, мертве море, ліс, з'їдений кониками, рідна домівка, рятівна печера, звідки всі знову вирушають до будиночка мумі-тролів.)

– Подумайте, чому авторка назвала другу подорож друзів «Великою Мандрівкою»? (Учні мають зрозуміти, що Велика Мандрівка велика не тільки тому, що герої далеко й надовго вирушають від рід-

ного дому, а й тому, що на них чекає багато випробувань, в ній розширюється коло дійових осіб, але головне в тому, що результатом цієї мандрівки стає Велика справа – повернення героїв додому й порятунк рідних і близьких.)

– Які зміни відбуваються в доквіллі з наближенням комети?

– Ознайомтеся з таблицею «Система образів повісті-казки Туве Янсон «Комета прилітає». Хто з них поповнює лінію головних героїв? Чому ви так вважаєте? (Нюхмумрик, Хропусь і Хропся.) За яких обставин у текст входять названі герої? Як це впливає на Мумі-троля та Чмиха?

Система образів повісті-казки Туве Янсон «Комета прилітає»

№	Ім'я героя	Опис героя
Родина Мумі-тролів		
1	Мумі-троль	Мумі-троль – син Мумі-мами та Мумі-тата, а також кращий друг Нюхмумрика (Снусмумрика). Дуже зворушливий та чутливий. В цілому хоробрий, але іноді похлипливий... Легко заводить нові знайомства, чим завдає децицію головного болю своїй мамі...
2	Мумі-мама	Мумі-мама – дружина Мумі-тата, вона ж мама Мумі-троля. Найкраща в світі мама! Завжди готова прийняти чергову порцію нових друзів улюбленого сина, нагодувати, приголубити й покласти спати усю цю ораву.
3	Мумі-тато	Мумі-тато одружений на Мумі-мамі, він же є батьком Мумі-троля. Був народжений за дивного розташування зірок й залишений у Будинку для Підкидьків Гемулихи. В молодості багато мандрував. Сам побудував Дім. Також, він найвідоміший письменник Мумі-долу.
Інші домочадці		
4	Чмих (Сніфф)	Син тваринки Сос та Шмиглика. Він же Маленька Тваринка. Трішки жадібний, любить поскиглити... Небайдужий до усього яскравого й солодкого. Знайшов чудову печеру.
5	Ондатр (Вихухоль)	Справжній філософ. Цілими днями лежить у гамаку з розумною книжкою. Турботу про себе сприймає як належне. Зануда.
6	Нюхмумрик (Снусмумрик)	Син Мюмли-мами та Юксаре. Зведений брат Мюмли. Рідний брат Крихітки Мю. Вільний птах. Любить палити люльку та грати на губній гармошці. Не любить заборонних табличок, будинків та сторожа парку. Кожне літо проводить у Мумі-долі, а восени йде у далекі краї.
7	Хропусь (Снорк)	Хропка – брат Фрекен Хроплі. Зовні схожий на Мумі-троля, але змінює колір залежно від настрою. Любить головувати на різних зборах. Дуже серйозний тип.
8	Хропля (Фрекен Снорк)	Сестра Хропки. Володарка шовковистої чуприни та золотого браслета, що вдягають на ногу. Любить прикраси й крутитися перед дзеркалом. Була врятована Мумі-тролем від хижого куца.
9	Мавпочка (Кошенятко)	У різних варіантах перекладу зі шведської є або Мавпочка, або Кошенятко (першим побачив його Чмих і захотів потоваришувати).
10	Гемуль – колекціонер комах	Мумі-тато так характеризує гемулів: «Гемулі досягають майже подвійної висоти звичайної папороті. У них витягнуті й дещо пригнічені обличчя. Рожеві очі. Немає вух, але замість них кілька жмутиків синього або кольору імбиру волосся. Гемулі – зовсім не видатні інтелектуали й легко стають фанатиками. Їхні ноги надзвичайно великі й пласкі. Вони не можуть навчитися свистіти, й тому не люблять будь-який свист. » Усі гемулі досить занудливі. Люблять керувати й ніколи не визнають своєї неправоти. Як правило, щось колекціонують.
11	Гемуль філателіст-ботанік	Фанатичний колекціонер-профан
12	Гатіфнати	З пояснень Мумі-мами: «Це такі дрібні чарівні звірята. Здебільшого вони невидимки. Іноді вони живуть під мостинами в людей, й чутно, як вони прокрадаються там увечері, коли в будинку все затихає. Але частіше вони бродять світами, ніде не зупиняючись, ні про що не турбуючись. Ніколи не можна сказати, веселий гатіфнат чи злий, опечалений він чи здивований. Я впевнена, що у них взагалі немає ніяких почуттів. » Гатіфнати з'являються на світ із зернят у день літнього сонцестояння. Мандрують по всьому світу в маленьких човниках. Раз на рік збираються на своєму таємному острові й дізнаються про погоду за великим барометром. Дуже наелектризовані.

– Дайте стислу характеристику Нюхмумрику. Назвіть головну рису його вдачі. У цілому в серії книг про мумі-тролів Нюхмумрик визначається як кращий друг Мумі-троля. Як ви думаєте, чому саме Нюхмумрик, а не Чмих? (**«Мені належить усе, що я бачу і що тишить моє око. Усенька Земля, якщо хочеш...»**). «З Нюхмумриком подорож стала набагато веселішою. Він виводив на губній гармонії пісеньки, яких вони ніколи раніше не чули, навчив їх грати у покер і рибалити вудкою. Розповідав неймовірні, шалені історії. Навіть річка звеселіла, поплинула собі прудкіше, час від часу кружляючи в круговертях. Русло її звузилося, а Самотні Гори підступили ближче.»)

– Під час першої подорожі герої, граючись, вигадували для себе «небезпеку». Чим відрізняється «небезпека» Великої Мандрівки? (**«Тепер у небезпеки з'явилося ім'я – Комета.»**)

– Доведіть, що у Великій Мандрівці Мумі-троля й Чмиха Нюхмумрик став незамінним. Як за допомогою Нюхмумрика розширюється коло знань друзів про оточуючий світ?

– Спробуйте визначити сенс зустрічі друзів з Гемулем. Порівняйте Гемуля з Нюхмумриком.

– Як поставився до хропусів Мумі-троль на основі розповіді Нюхмумрика? Як його думка про них змінилася і чому?

– З якою метою Туве Янсон зображує пристрасть Чмиха до коштовностей? Порівняйте це почуття героя з любов'ю до прикрас та коштовностей Хропси.

– Чому Мумі-троль так прагне додому? Виразно прочитайте діалог Мумі-троля й Нюхмумрика від слів «Не поспішай занадто...» до «... і байдуже, прилетить комета чи ні». Виокремте в ньому ключові фрази. Зробіть висновок щодо утвердження мислення героїв на позитивно-гуманістичних позиціях.

– Яке перше завдання поставив перед собою Мумі-троль на шляху додому? Як ви вважаєте, це гра в пошук пригод чи доросле прагнення допомогти тому, хто потрапив у біду? Доведіть, що Мумі-троль має чутливе серце. («У нас мало часу. Я прагну якнайшвидше відшукати маленьку...»)

– Як Мумі-троль розвіяв сумніви Хропся щодо того, що саме Долина стане найліпшим місцем порятунку від комети? (Як кажуть, вдома й рідні стіни допомагають. А головне: **«Мама про все подбає, – впевнено сказав Мумі-троль. – А ти, Хропусю, побачиш, яка у нас чудова печера!»**)

– Кому належить ідея шукати порятунку в печері? Доведіть на прикладах з тексту, що Хропся сприймає оточуючий світ практично, а Хропусь тільки проводить безглузді наради.

– Чому чим ближче друзі до Мумі-долу, тим більше Мумі-троль говорить про Долину та рідний дім і батьків? Виразно прочитайте розповідь Мумі-троля про Долину Хропси. Виокремте ключові фрази та прокоментуйте їх. Доведіть, що в словах Мумі звучить безмежна любов і повага до рідної домівки та до батьків.

– Яку роль у танцювальному вечорі має пісня «Вілері валена»? За яких обставин вона ще раз лунає у творі? («Вілері валена, Нічка така темна, Пізня година – А ти все сама. Змучилися ніжки, А дому нема.» Мумі-троль: **«А дім ми неодмінно віднайдемо! – вигукнув Мумі-троль. – Не сумуй!**

Ми прийдемо додому, Мама чекатиме нас з наготованим обідом і скаже: "Як вчасно ви повернулися!" А ми скажемо: "Якби ти лишень знала, що за пригоди з нами трапились!")

– Прочитайте, як виглядав світ п'ятого серпня? Як це вплинуло на друзів? Що допомагало їм не втратити присутності духу?

– Чому Мумі-троль не орієнтується на гатіфнатів у віднайденні шляху додому?

– Яка найбільша перешкода лежала на шляху героїв додому? Визначте символічний сенс мертвого моря та його подолання мандрівниками? Чому вони вирішили «перейти», а не «обійти» те, що колись було морем? (Нюхмумрик: «Ми передибаємо провалля на ходулях і виграємо час!») Доведіть цитатами з тексту, що це було дуже небезпечно випробування. (Крім небезпек мертвого моря «комета з дна провалля видавалася набагато більшою й немов тріпотіла та мерехтіла у водяних випахах мертвого моря.» Це був надзвичайно потужний психологічний тиск на мандрівників.)

– Дайте оцінку епізоду порятунку Мумі-троля від восьминога? Чи можна допомогу Хропси вважати лише поверненням своєї рідної батьківщини за власний порятунок від хижого куща? Наведіть аргументи з тексту. («Хропсю, ти врятувала мені життя! – вигукнув Мумі-троль. – Та ще в який винахідливий спосіб!»)

«Це сталося випадково! Але я радо рятувала б тебе щоднини від восьминогів!» (Хропся)

– Знайдіть у тексті цитати, які свідчать про те, що завдяки великій Мандрівці та наближенню комети Мумі-троль почав мислити глобально, турбуватися про весь світ. (**«Мумі-троль оглядав похмурий краєвид і думав, як же, напевно, потерпає від страху Земля, спостерігаючи за наближенням палаючої вогненної кулі! Він думав про те, як страшенно любить увесь світ з лісами й морями, вітрами й дощами, сонячним сяйвом, травами й мохами, а ще про те, що жити без цього неможливо... Але потім він згадав про Маму і вирішив, що вона неодмінно придумає, як зарадити лихові.»**)

– У чому полягає сенс змалювання урагану? Доведіть, що ця руйнівна стихія несвідомо стала головним помічником друзів у їхньому поверненні додому та одночасно перевіркою героїв на витривалість та винахідливість, здатність тверезо мислити перед лицем ще більшої катастрофи.

– Що стало дороговказом Мумі-тролеві до рідного дому? («Розкішний запах щойно спечених пиріжків.») Доведіть, що в будиночку Мумі-тролів чекали на повернення сина з друзями. Знайдіть цитати, що передають хвилювання батьків за дітей.

– Розкажіть, як відбувалося «велике переселення»?

– У якому стані перебував Чмих, коли до нього вийшло кошеня? Чому він не був радий цій зустрічі? Що йому заважало? (Гнів.)

– Виразно прочитайте епізод, в якому йдеться про порятунок Чмиха. Інтонційно передайте напругу моменту.

– Яку роль має факт приходу до печери кошеня та дарування Чмихові бабусиних смарагдів?

– Виразно прочитайте уривок тексту, в якому йдеться про падіння комети, від слів «І тієї ж миті розпечена палаюча комета впала на Землю...» до «То було кошеня. Він обійняв його, і вони заснули удвох». Виокремте домінують цього фрагмента, яка б допомогла зрозуміти, що допомогло героям пережити катастрофу? Яку роль має колискова та сон?

– Яким постав світ після падіння комети перед очима Мумі-троля? Чому він першим «відхилив заслону і визирнув надвір»? Визначте художні деталі, що свідчать про те, що «кінця світу не було».

– Як ви думаєте, чому Туве Янсон не показує повернення героїв додому? Що дає впевненість читачеві у тому, що там все в порядку?

IV. Підбиття підсумків. Порівняння з мультиплікаційними версіями

– Зробіть висновок, які важливі думки намагалися донести до нашої свідомості талановита й мудра Туве Янсон. Запишіть ці ідеї у вигляді висновку в робочі зошити. **(Письменниця змушує замислитися над цінністю усього живого в світі, над сенсом пізнання довкілля та самого себе, над цінністю теплих і щирих взаємин між рідними людьми та людьми в цілому, над прагненням відкриттів і пригод, над необхідністю зберегти цей вразливий світ і зробити його кращим.)**

Повість-казка «Комета прилітає» до певної міри є ще й твором-пересторогою на фоні періоду його створення (1946 рік). В історії людства це був один із найтрагічніших періодів – Друга світова війна (1939–1945), яка забрала мільйони людських життів, призвела до небачених масштабів руйнації матеріальних цінностей, поставила на карту саму ідею людського існування (символіка образу комети може бути потрактована й таким чином). **Тому однією із провідних ідей твору можна вважати ідею гуманізму й оптимізму.** (Вважаємо важливим навчити учнів навіть у творах дитячої літератури бачити глибинні підтексти та їх вплив на життя людей в усьому світі.)

– Виразно прочитайте слова Туве Янсон, що є другим епіграфом нашого уроку. В чому ви вбачаєте цінність цієї думки? Чи варто, по-вашому, зберігати дитинність у світосприйнятті впродовж усього життя?

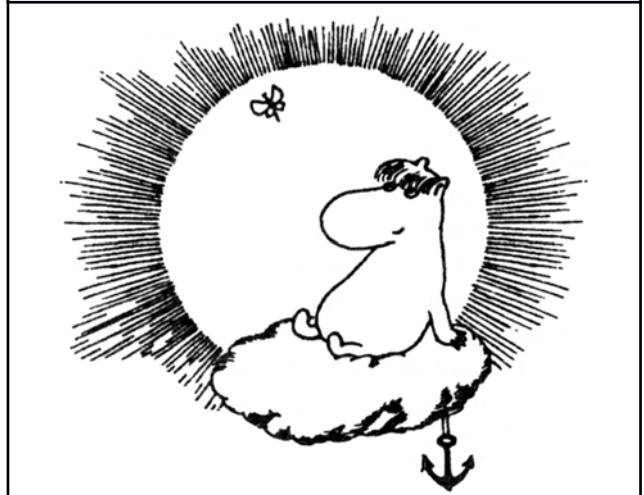
– Ви переглянули мультиплікаційні версії книги «Комета прилітає», порівняйте свої читацькі враження від твору та глядацькі враження від мультфільмів.

– Доведіть, що мультфільми мають за основу створення образів малюнки Туве Янсон.

V. Аналіз участі учнів у роботі на уроці. Виставлення оцінок

VI. Домашнє завдання

Ольга Гузь,
вчитель-методист
м. Кропивницький

Система уроків за твором Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»

Урок № 1

Тема: Реальне і фантастичне в яскравому художньому світі твору Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»

Мета: Ознайомити учнів з життєвим і творчим шляхом відомого сучасного німецького письменника Пауля Маара. Показати місце в його творчому доробку літературної серії про Суботика.

Ознайомити п'ятикласників з передісторією появи Суботика в житті пана Пляшкера за змістом першої книжки цієї літературної серії «Що не день, то субота» та фрагментів екранізації творів Маара «Рудий п'ятачок».

З'ясувати рівень первинного враження-розуміння повісті «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу».

Розпочати аналітико-інтерпретаційне дослідження твору, з'ясувавши особливості поєднання реального і фантастичного в яскравому художньому світі твору та місця й ролі в них головних персонажів повісті.

Показати специфіку мовно-стилістичного багатства твору.

Сприяти розвитку творчої уяви п'ятикласників та розуміння цінностей людського життя в зв'язку з їхніми прагненнями й бажаннями.

Обладнання: слайд-презентація «Сучасний дитячий письменник Пауль Маар»; фрагмент художнього фільму «Рудий п'ятачок» (виробництва Німеччини 2001 року): з початку до замовлення паном Пляшкером Суботикові Машина для здійснення бажань.

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Оголошення завдань і теми уроку

III. Перегляд слайд-презентації «Сучасний дитячий письменник Пауль Маар» (за відсутності мультимедійних засобів навчання рекомендуємо здійснити знайомство з Паулем Мааром за матеріалами підручника та схемою «Компакт-біографія Пауля Маара»)

Прізвище та ім'я: Маар Пауль

Дата і місце народження: 13 грудня 1937 року, місто Швайнфурт, Німеччина.

Родина: Рано втратив матір. Вихованням онука опікувався дід. У даний час проживає з дружиною і трьома дітьми та трьома онуками в Бамберзі.

Освіта: навчався у швайнфуртській гімназії та в Академії мистецтв у Штутгарті.

Професія: художник-декоратор сцени, художник-ілюстратор, сценічний фотограф (театр замку Масбах у Франконії) та перекладач; впродовж десяти років викладав мистецтвознавство.

Захоплення: театр, література. За дорученням Німецького культурного центру імені Гете Пауль Маар об'їхав півсвіту з лекціями про Німецьку дитячу літературу. Він її представляв у Бразилії, Колумбії, Еквадорі, Чилі, Японії, Кореї, Китаї, Турції, Єгипті, Франції, Іспанії, Італії, Бельгії, Нідерландах, Португалії, Австралії, Новій Зеландії, Польщі, В'єтнамі, Швеції та Угорщині.

Найвідоміші твори для дітей: З 1976 року присвятив себе літературній діяльності. Автор більше п'ятдесяти книг для дітей та молоді. Справжній чарівник та чародій слова. Найвідоміші цикли творів для дітей П. Маара – про Маленького Кенгуру, Суботика та пана Белло. Його книжки перекладено англійською, французькою, італійською, іспанською, китайською, японською, українською, польською, данською, фінською, норвезькою, латиською мовами.

Нагороди: лауреат німецької премії дитячої літератури (двічі), нагороджений Державною премією Австрії, Швецькою Книжковою Зіркою, премією Братів Грімм, премією Фрідріха Рюкертта, премією Е. Т. А. Гофмана, Німецькою Книжковою премією 2003 року, Баварською премією Культури в 2005 році, премією Вольфрама фон Ешенбаха у 2009 році, Німецькою Читацькою премією у 2009 році, Літературною премією Академії Красних Мистецтв Баварії у 2009 році та премією Віденського Дитячого Журі у 2011 році.

14 шкіл та дитячих садків Німеччини носять ім'я Пауля Маара.

Ордени й медалі: орден «За заслуги» Федеративної Республіки Німеччини, медаль «Pro Meritis» Міністерства у Справах Освіти та Релігії, орден «За заслуги» Баварії.

IV. З'ясування особливостей створення літературної серії про Суботика

Перед вами обкладинка книжки «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу». Що ви можете сказати про створення всього циклу творів про Суботика та місце в ньому вказаного твору? (До літературної серії творів про Суботика увійшли п'ять книжок. «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу» в циклі є другою книгою. Перша – «Що не день, то субота», й далі третя, четверта й п'ята – «Китобус, або Нові цятки для Суботика», «Чарівні краплі для Суботика» та «Суботик у небезпеці».)

Розкажіть, що наштовхнуло Пауля Маара на думку стати дитячим письменником? (Написати першу дитячу п'єсу Пауля Маара наштовхнули нарікання директора театру, в якому він працював, на відсутність нових п'єс і необхідність раз за разом

ставити «Сплячу красуню». Маар написав дві дитячі п'єси, але залишив дитячу драматургію задля написання знову ж таки для дітей повістей та оповідань.

В інтерв'ю Маар зізнавався, що писати дитячі книжки його змусила та ж сама причина – відсутність гарних книжок, які можна було б прочитати власним дітям. Разом з дружиною Неле Пауль Маар перекладав книжки для дітей з англійської, й двоє з трьох його дітей також присвятили себе літературній діяльності.)

Хто з вас прочитав усі книжки про Суботика?

Хто прочитав тільки «Машину для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»?

У 2001 році в Німеччині було відзнято фільм «Рудий п'ятачок» за першими трьома книжками Пауля Маара про Суботика. Сам письменник виступив як сценарист кінострічки разом з Ульріхом Ліммером. Фільм став володарем Баварської Кінопремії, Золотої Німецької Кінопремії. Для збереження цілісності сприйняття історії Суботика й

пана Пляшкера та розуміння того, хто ж такий Суботик та звідки він узявся, пропонуємо переглянути початок екранізації, а потім розпочати аналітичне дослідження тексту другої книжки циклу. (Вважаємо за доречне здійснити перше знайомство з героями творів про Суботика саме на перетині порівняння вражень від перегляду початкової частини фільму «Рудий п'ятачок» та цитатного матеріалу з першої книжки літературної серії «Що не день, то субота» й вражень про цю книгу тих учнів, які її читали. Рекомендуємо для використання таблицю «Композиційна хронологія подій повісті-казки Пауля Маара «Що не день, то субота» і таблицю «Герої та події книжки Пауля Маара «Що не день, то субота» і герої та події художнього фільму «Рудий п'ятачок».)

Таблиця «Композиційна хронологія подій повісті-казки Пауля Маара «Що не день, то субота» (за перекладом Володимира Романця)

№	Дата і день	Події
Розділ 1	5 травня, субота	<p>Пан Пляшкер відпочиває й аналізує, як пройшов попередній трудовий тиждень, починаючи з неділі: «А в неділю у пана Пляшкера не було ніякого діла. » (Вихідний день)</p> <p>«Понеділок, як і завжди, був по неділі. »</p> <p>У вівторок до нього в гості приходив шкільний товариш пан Вівторакус з раками.</p> <p>«Середа, як і завжди, припала на самісіньку середину тижня».</p> <p>«А ось у четвер була велика гроза і чотири рази розкотисто прогримів грім. Це змусило пана Пляшкера насторожитися».</p> <p>Йдучи на роботу в п'ятницю, він знайшов п'ятака, що лежав догори орлом: приємною несподіванкою було те, що шеф, загубивши ключі від контори, відпустив Пляшкера додому.</p> <p>Тепер він сидить у своїй кімнаті, яку винаймає у пані Моркван, і думає про те, «що ж йому принесе субота».</p> <p>Пані Моркван зібралася у нього вимити підлогу, і пан Пляшкер вирішив прогулятися. На розі юрмилися люди, що роздивлялися невідомо яку істоту, яка виявилася Суботиком.</p> <p>Пан Пляшкер, логічно помисливши, називає істоту Суботиком, а «хто впізнає Суботика, мусить узяти його до себе додому. І годувати». Пан Пляшкер таємно від пані Моркван проносить Суботика в свою кімнату й вчиться з ним спілкуватися (ця нахаба любить, або до неї ставилися чемно й увесь час просили, увесь час жере все підряд, починаючи з коміра піджака пана Пляшкера, та проспівує вірші). У кінці розділу пан Пляшкер вперше висловлює бажання смачно пообідати. І несподівано для нього педантична пані Моркван приносить йому прямо до кімнати смажене курча з картоплею та згодом морозиво, якраз те, чого хотілося Пляшкеру.</p>
Розділ 2	6 травня, неділя	<p>Пана Пляшкера розбудив голосний спів Суботика над вухом. Для пана Пляшкера стає проблемою зберегти в таємниці перебування Суботика в його кімнаті. Сувора пані Моркван уся в підозрах. Суботик влаштовує з нею словесну перепалку через двері, а вона думає, що це геть знахабнів п'яний Пляшкер. Суботик пожирає речі з картону та дерева, квіти разом з вазою, що знаходяться в кімнаті. Він вже намірився й на залізну грубку, але Пляшкер зрозумів, що, розмовляючи з Суботиком увесь час, треба вживати слово «прошу». Він вирішує позбавитися від Суботика й вигадує «прогулянку» для нього. Суботика запхано в рюкзак. Для пані Моркван Пляшкер зібрався в похід. Він кидає Суботика за містом у лісі й потайки повертається додому, втомлений і змучений докорами сумління. Яким же був його подив, коли, відхиливши краєчок ковдри, він побачив у своєму ліжку Суботика! Суботик зізнається, що «ненароком» скоїв шкоду, з'ївши мідну ручку від вікна. «Більш як півкопи лиха не буде!» – вирішив Пляшкер, і вони поснули в одному ліжку.</p>
Розділ 3	7 травня, понеділок	<p>У понеділок Пляшкер пішов на роботу, але контора була зачинена (хоча Суботик наполягав на тому, щоб іти до універмагу йому по костюм). Пляшкер йде додому до свого шефа Обердубера й застає у нього повний гармидер: Обердубер шукає ключа! На пропозицію допомогти йому в пошуках Обердубер виганяє Пляшкера додому. Суботик залазить у рюкзак, і вони з Пляшкером ідуть до універмагу. У продавця виникає питання щодо Суботика, хто він: хлопчик чи дівчинка? Суботик хапає голландський сир, зо його злодійство довелось платити «тактові». Процес підбору речей для «клієнта-короля» перетворився на муку для продавця. Суботик, «видихнувши», роздер два костюми, зжер шкіряні штани, чим привів до повної нестями й продавця, й завідувача секцією. Нарешті йому запропонували водолазний костюм. Суботик вчиняє в універмазі пожежну паніку. Поки люди бігають, Суботик пожирає зіпсований ним одяг і заявляє Пляшкеру: «Тату, я, звичайно, уявляв собі, що в універмазі має бути весело. Але що там може бути та-а-к весело, я навіть і не мріяв!»</p>

Розділ 4	8 травня, вівторок	Вранці Пляшкер усвідомлює, що Суботик виріс (за день він росте так, як діти за рік). Суботик обирає собі ім'я Робінзон Пляшкер. Відбувається його знайомство з пані Моркван, якій Пляшкер представив Суботика як свого небожа. Моркван було облите водою з рота Суботика. Суботик дає уроки ввічливості лайливій господині. Пляшкер йому підіграє. Суботик десь зник. Пляшкер у гарному настрої їде трамваєм на роботу, але його радість була передчасною: Суботик вже сидів без квитка у трамваї. Пляшкер вичитує Суботикові за його бешкетництво і йде на роботу. Обердубер все ще шукає ключа. Пляшкер підказує йому, що ключ може бути в кишені штанів. Робочий день розпочався: Обердубер випишує рахунки, користуючись арифмометром, а Пляшкер має перевіряти їх правильність подумки. Шеф робив усе швидко, а Пляшкеру було складніше рахувати в думці: купа рахунків на його столі весь час була великою. Шеф йде до кав'ярні. Й тут Пляшкер відкриває присутність у конторі Суботика, що жере папір. Суботик допомагає швидко провести обчислення. Шеф, що повернувся, застав Пляшкера за байдиками. Суботик переставляє годинника Обердубера на п'яту годину, й шеф готовий відпустити Пляшкера додому. Суботикові витівки доводять шефа до поганого стану: він йде додому і зачинає контору. Пляшкер знову в розпорядженні Суботика аж на чотири дні. З радості він складає вірші, цей настрій передається й Пляшкеру: вони йдуть гуляти в парк.
Розділ 5	9 травня, середа	Вранці Суботик своїм голосним співом не тільки розбудив пана Пляшкера, а й викликав новий напад гніву у пані Моркван. «Тато» вважає, що Суботика пішла б на користь школа, де його навчили б гарних манер. Суботик поступається вмовлянням Пляшкера і йде до школи, де вчиняє справжні-сінький тарарам. Вільна поведінка Суботика доводить до сказу вчителя Злобера, крім того, малий бешкетник псує його костюм та веселить учнів. Учитель виганяє Суботика, й той гордо покидає клас зі словами «Я й сам не залишився б у твоєму класі. Чого може навчити учитель, який уміє лише гримати на учнів, не відповідає на найпростіші запитання і забороняє сміятися?» Потім він заходить у клас, де урок географії проводить дівчинка, й визивається й собі побути в ролі вчителя. Він дає урок віршування, хоча насправді виходить «буріме». Вдома Суботик говорить Пляшкеру, що найкращим був урок віршування, який провів «маленький товстунчик з рудою щетиною. І ... на ньому був водолазний костюм.»
Розділ 6	10 травня, четвер	У четвер пан Пляшкер прокинувся сам і помітив, як виріс Суботик та на його обличчі майже не залишилося синіх чорнильних цяток. Бажання Пляшкера провести увесь день в ліжку призвело до дивовижних пригод: Суботик змайстрував «пепекаху», яку після Пляшкерового крику «Пані Шворгван!» господиня квартири запустила в дію Пристрій для Подавання Ковбаси та Хліба (пепекаха). Він підняв із-за вікна їжу. Пан Пляшкер був задоволений. Суботик йде на прогулянку. Спочатку він ганяв бляшанку. Потім вийшов на дитячий майданчик, де малюки бавилися в піску. Суботик їсть піщані пироги, чим дивує дітей. А матусі виганяють його на майданчик для старших дітей, які з'їжджали з гірки. Там заслуговує на овацію за те, що поставив на місце хвалька Губерта, який усім несправедливо порядував біля гірки. Ставши центром розваг старших дітей, Суботик розповідає історію про акул у Тихому океані, але героями його розповіді стають і пан Пляшкер, і пані Моркван, і вчитель Злобер. На піку слави Суботик припиняє свої фантазії та, весело сміючись, біжить додому.
Розділ 7	11 травня, п'ятниця	Вранці Суботик знову будить Пляшкера, розігруючи плавання на кораблі та співаючи свої ревопісні. Суботик говорить словами навспак і читає «таткові» вірша про Удакака та Лидокорка. Пляшкер лякає Суботика тим, що у останнього зникли з обличчя цятки. Суботик розповідає Пляшкеру таємницю синіх цяток: вони зникають, коли Пляшкер звертається з якимись проханнями до Суботика. Пляшкер не вірить і змушує Суботика продемонструвати дію цяток: пані Моркван приносить їм сніданок, за бажанням Пляшкера в кімнаті йде сніг, що перетворився на снігову лавину, яка прокотилася по всьому будинку. Коли в кімнаті з-під снігу з'явився білий ведмідь, це наробило неабиякого переполоху. Порадившись, Суботик і Пляшкер вирішили влаштувати відлигу. Розталий сніг перетворився на повінь. Пані Моркван у стані шоку. «Тато» просить Суботика зробити так, щоб кругом знову стало сухо. Ведмідь добряче налякав горлату Моркван, змусивши її замкнутися на кухні, й вийшов на вулицю, де сів на велику купу снігу, яку пані Моркван викидала з кухні. Пляшкер вірить Суботикові й просить його зробити так, щоб «пані Моркван завжди, коли їй хочеться вилаяти мене, казала протилежне тому, що вона думає!» Прохання виконано! Моркван сама собі не вірить: «Сама не знаю, що я таке верзу! Я ж зовсім не те мала на увазі!» В усіх цих перипетіях у Суботика залишилося лише дві цятки за вухом. Пляшкер дізнається про те, що Суботик має покинути його, тому що Суботика «лишаються завжди тільки до суботи». Тому цятки бажання мають бути використані сьогодні, тобто ще в п'ятницю. Пляшкер ніяк не може вигадати бажання. Врешті-решт він говорить Суботикові: «Я хочу таку машину, яка може виконувати бажання!» – тут же увійшла пані Моркван з пакунком, якого «щойно принесли»: в ньому була машина для здійснення бажань. Але вона не працювала, оскільки пан Пляшкер забув вказати, як її вмикати, за допомогою кнопки чи ручки. Й залагодити справу не було ніякої можливості – цятки скінчилися, адже на машину для здійснення бажань пішла «двокрапка». Рівно о дванадцятій Суботик має піти. Та він говорить: «Але ж ви знаєте, що повинно статися, аби я повернувся. А коли я повернусь, то знову матиму багато синеньких цяточок. Отоді я виконаю всі ваші бажання!» Щоб він повернувся, «у неділю – ніякого діла і сонце. Понеділок має бути по неділі. У вівторок – візит пана Вівторакуса, у середу – середина тижня... А в суботу – Суботик!» Турбуючись, щоб Суботикові не було холодно, пан Пляшкер дарує йому теплого вовняного светра та пару брунатних чобітків, які тут же були з'їдені. Після чого Суботик сів верхи на білого ведмедя і зник у темряві.

Розділ 8	12 травня, субота	<p>У суботу вранці пан Пляшкер написав запрошення своєму шкільному другу Вівторакусу з проханням неодмінно прийти до нього в гості у вівторок. Пані Моркван спостерігає, як метушиться з відправкою листа її пожилиць та говорить йому приємні речі (хоча думає зовсім інше). Пляшкер від неї дізнається, що назавтра, тобто на неділю, передали сонячну погоду.</p> <p>«І ось тепер пан Пляшкер задумливо сидить і чекає.</p> <p>Він чекає того самого тижня, коли в неділю не буде діла і яскраво світитиме сонце, а понеділок буде по неділі. У вівторок завітає Вівторакус із раками, а середа випаде на середину тижня. І нехай у четвер знову буде гроза і чотири рази гримне грім. А в п'ятницю він цілісінський день блукатиме містом та лісом, але знайде таки п'ятака догори орлом. А потім настане субота і повернеться Суботик. І справдиться тоді бажання пана Пляшкера, і на машині для здійснення бажань з'явиться кнопка... Він натисне на кнопку й скаже повільно й виразно: «Я хочу, щоб наступної суботи Суботик не йшов від мене. Я хочу. Щоб Суботик залишився зі мною назавжди!»</p>
-----------------	------------------------------	--

Таблиця «Герої та події книжки Пауля Маара «Що не день, то субота» і герої та події художнього фільму «Рудий п'ятачок»

№	Герой (за перекладом Володимира Романця)	Події за текстом книжки «Що не день, то субота»	Події за фільмом «Рудий п'ятачок»
1	Пан Пляшкер (квартирна хазяйка пані Моркван говорить на нього пан Фляшкер, коли сердиться). «Низенький на зріст», лисуватий чоловік в окулярах. Досить сором'язливий, не впевнений у собі та самотній.	Пляшкер – службовець у конторі пана Обердубера. Він має перевіряти правильність підрахунків свого шефа за платежі. (Шеф рахує, користуючись арифмометром, а Пляшкер має це робити в думці). Знайомство читачів з героєм відбувається суботнього ранку п'ятого травня, коли він осмислює прожитий тиждень, а потім виходить на вулицю й на тротуарі приєднується до натовпу, в якому викрикує свої образливі вірші Суботик. Суботик оселяється у Пляшкера й виконує його бажання, але й чинить йому багато неприємностей, через що Пляшкер хоче позбавитися від Суботика (виносить його до лісу й там залишає). Але від Суботика не так просто відчепитись. Тому Пляшкер змушений з ним іти до універмагу та виконувати інші забаганки. Поступово він потрапляє під вплив Суботика та стає здатним на нехарактерні для нього вчинки (наприклад, крикнути «Шморгван»). Дізнавшись про дію цяток бажань, замовляє машину для здійснення бажань. Коли дізнається про те, що Суботик має піти геть, усвідомлює, що ця істота стала йому дорогою, починає робити все для того, щоб Суботик повернувся. Коли запрацює машина, пан Пляшкер знає, яким буде його перше бажання: «Щоб Суботик залишився з ним назавжди!»	Пепермінт працює в конструкторському бюро фабрики парасолек, яку очолює пан Оберштайн. У голові цього сором'язливого службовця багато хороших ідей, але він не завжди може їх гарно презентувати. З головним героєм глядач знайомиться, коли той сором'язливо стоїть у черзі за морквою та розмірковує про те, як пройшов тиждень. Натовп покупців збирається біля контейнера з овочевими відходами, в якому сидить Суботик (Субастик), і проголошує свої образливі вірші. Єдиний з усіх Пепермінт вираховує, що це Субастик. Субастик оселяється у Пепермінта й виконує його бажання, але й чинить йому багато неприємностей, через що Пепермінт хоче позбавитися Субастика (хитрістю відправляє його літаком до Сибіру чи навіть далі, а потім страждає). Та коли Субастик з'являється, знову хоче його позбутися. У ліфті фірми парасольок знайомиться з фрау Март, яка його вражає. У кабінеті шефа він дізнається про те, що буде підлеглим фрау Март, нового працівника фірми. Фрау Март вдосконалює проект парасольки Пепермінта. Коли Субастик відкриває йому секрет синіх цяток, поводить як дитина й випробовує їх дію на дурниці й врешті-решт хоче мати машину для здійснення бажань. На виконання цього бажання потрібен деякий час, але Субастик успішно з ним справляється за допомогою двох цяток, і машина готова до роботи.
2	Суботик (для пані Моркван небіж її пожилиця Робінзона Пляшкера.) Незрозуміла істота – не людина й не тварина, не хлопчик і не дівчинка, а невідомо що, одночасно схоже й на мавпу, й на жабу. З обличчям зеле-	5 травня у суботу він збирає навколо себе натовп, сидячи на тротуарі, де, охоплений цікавістю, й побачив його вперше пан Пляшкер і взяв участь у відгадуванні імені дивної істоти. Щойно спрацював його логічний метод і він назвав дивину Суботиком, як малий заверещав «Татку!», а натовп розійшовся. Суботик вимер на руки Пляшкера й заявив, що тепер	В суботу з'являється в контейнері для овочевих відходів біля ринку, де проголошує свої дотепні, але образливі вірші, змушуючи людей у натовпі відгадати його ім'я. Пепермінт відгадує його ім'я. Малюк горлає: «Татку!» Натовп нападає на Пепермінта за недбале виховання дитини. Пан Пепермінт залишає малюка в контейнері для сміття біля будинку, але Субастик так верещить, що Пепермінт

<p>ного кольору. Нахабне й гостре на язик. Весь час віршує, але проголошує здебільшого образливі вірші. Має замість носа хоботець з п'ятчком, руду чуприну та сині чорнильні цятки на обличчі. Здатне дуже швидко рости. Говорить людською мовою.</p>	<p>той має про нього піклуватися й годувати. Суботик оселяється в кімнаті Пляшкера, жере усе підряд, глузує з пані Моркван. Пляшкер відносить його в ліс і там кидає. Коли повертається додому, то знаходить Суботика в своєму ліжку. Суботик влаштовує вихідні для «тата», перелякавши пана Обердубера, мало не до сказу доводить продавців в універмазі, провокує паніку з фальшивою пожежною тривоною, за бажанням Пляшкера пані Моркван починає говорити протилежне тому, що думає, влаштовує тарарам на уроці Злобера, сам проводить урок віршування, влаштовує «день у ліжку» для Пляшкера, грається з дітьми на майданчику, розкриває секрет своїх цяткок, виконує бажання «тата», аби той повірив у його можливості, організовує «зиму» з білим ведмедем у кімнаті, витрачає останні дві цятки на машину для виконання бажань, яку не можна включити. О 12 ночі у п'ятницю зникає разом із білим ведмедем.</p>	<p>змушений взяти його до себе. Він таємно приносить Субастика у рюкзаку, щоб його не бачила фрау Ротколь. З рюкзака вилазить Субастик, що швидко виріс. Істота починає брати різні речі Пепермінта та їсти все, що є у кімнаті. За бажанням Пепермінта з'являється обід з яловичини. Пепермінт разом із Субастиком ідуть до універмагу, щоб купити йому одяг. Продавець запитує, хто такий Субастик – хлопчик чи дівчинка, підбирає йому водозащитний костюм після того, як він зіпсував кілька костюмів. На образі продавця Субастик влаштовує пожежну паніку. Пепермінт весь час намагається позбавитися Субастика. Фрау Ротколь з'ясовує, хто оселився в кімнаті Пепермінта. Після того, як він облив її водою, вимагає вигнання Субастика. На ранок Пепермінт здійснив спробу відіслати Субастика літаком на інший край світу. У розмові зі своїм другом Моном він жалкує про те, як повівся із Субастиком. Наступного дня у ліфті Пепермінт зіштовхується з красивою жінкою. Та щойно він опинився в кабінеті, як за вікном з'являється на парашуті Субастик і вимагає йти додому на обід. Мотивуючи тим, що йому потрібно до шефа, Пепермінт замикає Субастика в шафі. Звільнившись із шафи у роздягальні, Субастик веде словесну перепалку з охоронцем фірми, який його викидає геть. Повернувшись до роздягалки, Пепермінт не знаходить Субастика, який вже чекає на нього вдома. Субастик розповідає йому про механізм дії цяткок бажання. У кімнаті йде сніг і стає холодно, до того ж з'являється білий ведмідь. Щоб врятуватися від нього, Пепермінт загадує відлигу, що стало за наслідком повені у квартирі. Все це шокує фрау Ротколь. Вона сповнена гніву. Пепермінт бажає, щоб вона говорила все протилежне тому, що думає. Фрау Ротколь просто не знає, що й думати про такі зміни. Пепермінт випробовує цятки Субастика на дурниці. Субастик попереджає, що в нього залишилося не так багато цяткок, і Пепермінт замовляє йому машину для здійснення бажань. Вранці Пепермінт представляє свою модель парасольки з вентилятором, за що його шеф Оберштайн дає йому тиждень відпустки. Коли він повертається з роботи, на нього чекає машина для здійснення бажань, яку він тут же випробовує, забажавши шикарну машину, й демонструє її фрау Март.</p>
<p>3 Пані Моркван</p>	<p>Увесь час сварить Пляшкера та погрожує витурити його з квартири. Після появи Суботика стає ще сердитішою. Врешті-решт за бажанням Пляшкера починає говорити зовсім не те, що думає, чим шокує сама себе.</p>	<p>Один із образів творів Маара, який є максимально близьким до книжки. Увесь час сварить Пепермінта та погрожує його витурити з квартири. Після появи Субастика стає ще сердитішою. Врешті-решт за бажанням Пепермінта починає говорити зовсім не те, що думає, чим шокує сама себе.</p>
<p>4 Обердубер, шеф Пляшкера</p>	<p>Шеф контори, що випишує рахунки. Весь час намагається знайти ключа, дуже неорганізований, але йому хочеться бодай кимось командувати.</p>	<p>Директор фірми, що випускає парасольки. Успішний та доволі амбіційний. Дуже любить знущатися над такими працівниками, як Пепермінт. Має шикарну машину. Залицяється до фрау Март.</p>
<p>5 Пан Вівторакус</p>	<p>У книжці неактивний персонаж, про нього є тільки згадки.</p>	<p>Постає як філософ-порадник для свого друга Пепермінта. Любить тварин, має цілий домашній зоопарк.</p>
<p>6</p>	<p>У першій книжці цього образу немає</p>	<p>Талановита працівниця, яку Оберштайн переманив на свою фірму.</p>
<p>7 Учитель Злобер</p>	<p>Огидний і жорстокий вчитель-самодур</p>	<p>У кінофільмі образу такого нема</p>

8	Учень Клаус Фрідріх Підлабуцкер	Діє в одному епізоді, але викликає сміх самим своїм прізвиськом та підлабузництвом до Злобера	У кінофільмі образу такого нема
9	Хлопчак Губерт на гірці	Хлопчак, що взявся командувати іншими дітьми, властолюбний і несправедливий. Його авторитет ущент був знищений Суботиком.	У кінофільмі образу такого нема
10	Білий ведмідь	Суботик сідає верхи на білого ведмедя і вони разом щезають у нічній пітьмі з 11 на 12 травня.	Його всі бояться. Після виклику мисливців білий ведмідь опиняється у зоопарку.

Хто ж такий Суботик?

Цитатна характеристика за книжкою «Що не день, то Субота»:

- «Треба повідомити в зоопарк. Напевно, воно втекло звідти. У себе вдома таке чуперадло ніхто не триматиме!»
- «Мабуть, там була якась тваринка».
- «Це, певне, така порода мавп».
- «Порода мавп? Із п'ятчком? Та воно куди більше схоже на жабу!»
- «Е, ні, на жабу воно аж ніяк не схоже! Бачите, яке в нього руде волосся! Де ви бачили жабу із рудим волоссям? Та ще й таку здоровенну?»
- «Як вам не соромно, панове, знущатися з дитини?»
- «Ніяка я не дитинка, бе-е-е!»
- «Овва! Та воно вміє говорити!»
- «...загадкове створіння, що сиділо на тротуарі».
- «Його справді важко було б змалювати: не людина, але наче й не звір. Взяти хоча б голову: двоє нахабних, бистрих очей; рот такий великий, що аж кортить назвати його пащею; замість носа – рухливий хоботець із круглим п'ятчком на кінці. Обличчя ясно-зелене з великими синіми цятками. А з-під рудого волосся, що стирчить, наче голки на їжаку, виглядають відстовбурчені вуха.»
- А тулуб! Насамперед у очі впадав живіт – зелений, круглий і тугий, наче барабан. Руки й долоні – як у звичайної дитини, а от ноги дуже схожі на жаб'ячі лапи. Груди й живіт зелені й гладенькі, а на спині руда шерсть, як у молодого орангутанга.»
- «Одне можна сказати напевне: це не звір... звірі не вміють говорити».
- «не дитина»
- «А може, воно прибуло сюди з Марса? Може, це марсіанин?»
- «Ніхто тут не знає,
- Як мене звать,
- Дурні самі-бо
- Навколо стоять.
- Ніхто тут не знає,
- Як мене звать!»
- «Вони (Суботики – уточ. О. Г.) все їдять, тату, геть усе!»
- Продавець у магазині: «Яке гарне дитятко носите ви в рюкзаку! Просто чудове! Хто це – хлопчик чи дівчинка?»
- Пан Пляшкер: «Ти хлопчик чи дівчинка?»
- (В інтерв'ю 27 лютого 2013 року сам Пауль Маар так це пояснював: «Я вважав, що якщо герой книжки буде дівчинкою, то хлопчики не захочуть її читати, і навпаки».
- «Я Суботик, тату. Ви ж знаєте!»
- Пан Пляшкер: «Припустимо, що хлопчик...»

Вчитель. Отже, ми маємо перші враження з передісторії появи Суботика в житті пана Пляшкера. Давайте зробимо деякі висновки:

Чому Суботик увійшов саме у життя пана Пляшкера? *(Не тільки тому, що він відгадав його ім'я, а ще й тому, що Пляшкер дуже невпевнена в собі, сором'язлива й самотня людина. Присутність Суботика має докорінно змінити його самого та його життя.)*

Як ви вважаєте, хто такий Суботик? Чи існують ще такі створіння, як він? *(Безперечно, Суботик – це загадкова чарівна істота з пороссячим носом та обличчям у синю цятку. Відрізняється нахабним характером, але вміє виконувати будь-які бажання, звичайно, якщо сам того хоче.)*

Які риси вдачі Суботика вам подобаються, а які – ні? Чому?

Яке призначення синіх цяткок на обличчі Суботика? В чому полягає їх парадокс? *(Сам Суботик не може використовувати цятки для себе. Вони призначені для виконання бажань тієї людини, яка піклується про Суботика, дає йому прихисток та їжу.)*

Поясніть сенс назви першої книжки «Що не тиждень, то субота» та художнього фільму «Рудий п'ятчок».

Які відмінності між текстом першої книжки «Що не день, то субота» та екранізацією ви помітили? Як ви вважаєте, де події мають більш динамічний характер? Обгрунтуйте свій вибір. А яка із сюжетних ліній, книжкова чи кінематографічна, більш повно розкриває динаміку змін в образах пана Пляшкера та Суботика? Поясніть, чому ви так вважаєте?

Який із образів твору максимально точно відтворений у художньому фільмі? Аргументуйте свою думку.

V. З'ясування первинного рівня сприйняття повісті-казки «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу». Усвідомлення особливостей художнього світу Маара як дивовижного і яскравого поєднання в ньому реального та фантастичного (за перекладом Євгенії Горевої)

– В чиєму перекладі ви читали книжку Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»?

– Яке враження справив на вас твір?

– Які фрагменти особливо запам'яталися? Чим?

– Який епізод ви вважаєте кульмінаційним?

– Як ви вважаєте, друга поява Суботика теж була випадковою, чи вона була наперед визначена? Аргументуйте свою думку.

– Яку роль, по-вашому, відіграє машина для здійснення бажань, якщо є цятки бажань у Суботика?

– Поміркуйте, в чому полягає особливість художнього світу повісті-казки Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»? Наведіть з тексту приклади розгортання подій за законами реального та фантастичного світів. Які художні образи і як створюють казкову реальність твору? Який сенс, по-вашому, має детальний опис побутових та соціальних аспектів життя героїв твору? Обґрунтуйте свою думку.

– Доведіть, що події реального життя максимально залежні від прагнень і бажань людей. Аргументуйте прикладами з твору.

– Як ви вважаєте, хто з головних героїв, пан Пляшкер чи Суботик, краще орієнтуються в реаліях повсякденного життя? А хто з них більш обізнаний з морально-етичними нормами людського існування? Обґрунтуйте свої думки.

– Пригадайте слова, якими закінчилася перша частина літературної серії про Суботика. Як ви думаєте, чому пан Пляшкер не дотримав слова і його перше бажання не було пов'язане із поверненням Суботика назавжди?

– Які слова Суботика видалися вам найважливішими у цій частині?

– Поміркуйте, якою, по-вашому, є головна думка повісті-казки «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»?

VI. Аргументація і виставлення оцінок за урок

VII. Домашнє завдання

Переглянути ще раз текст повісті-казки «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу».

Дібрати цитати для характеристики образу Суботика. Найважливіші записати у робочі зошити.

Урок № 2

Тема: Оптимістичність образу Суботика, його віра в силу думки і фантазії

Мета: проаналізувати ключові фрагменти I-IV розділів повісті-казки Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу».

З'ясувати в них місце й роль образу Суботика. Розкрити оптимістичність Суботика, його непохитну віру в силу думки і фантазії.

Показати особливості використання Мааром засобів зображувально-виражального ряду для створення як усїєї казкової реальності твору, так і системи його образів.

Сприяти розвитку творчої фантазії п'ятикласників та усвідомленню відповідальності за дії й вчинки.

Обладнання: фрагменти художнього фільму «Рудий п'ятачок»: пан Пляшкер (Пепермінт) та Суботик у ресторані; герої на безлюдному острові.

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми й завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності учнів

III. Аналіз ключових епізодів твору у формі герменевтичної бесіди

Розкажіть, коли й чому саме в цей день розпочинаються події, зображені в повісті-казці «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»? (*Прошло три тижні з того часу, як Суботик залишив квартиру пана Пляшкера. Він може повернутися тільки за умови, якщо точно повторяться усі події, що передували його появі.*) Знайдіть у тексті, за яких умов можливе повернення Суботика. Виразно прочитайте цей фрагмент.

Опишіть стан, у якому перебуває пан Пляшкер. Чим він стурбований? На що очікує й чому? (Він чекає на прихід Суботика, який би допоміг йому користуватися машиною для здійснення бажань, приладнавши до неї кнопку чи ручку за допомогою цятки бажання.) Чому Суботик не повертався вже тричі? Що стало на заваді? Знайдіть відповідь у тексті.

Яким чином пан Пляшкер прискорював прихід Суботика? (*Він організував «грім» у своїй кімнаті, й пані Моркван вимагала негайно припинити його.*)

Виразно прочитайте епізод зустрічі пана Пляшкера та Суботика. Виокремте ключові слова. Як ви вважаєте, хто з них більше радів зустрічі? Які капості вже встиг накоїти Суботик? Поясніть, чому пан Пляшкер не розсердився на нього?

Який сенс мають віршування Суботика? Як тепер ставиться до віршів Суботика пан Пляшкер?

Як Суботик оцінив зміни, що відбулися в поведінці пана Пляшкера, особливо у його стосунках з пані Моркван?

Дайте оцінку бажанням пана Пляшкера. Чим закінчилися маніпуляції з водолазним костюмом для Суботика, відновленням зіпсованих Суботиком речей? Доведіть, що пан Пляшкер занадто захопився цією грою у виконання бажань. Що було його головною помилкою? (*Він перестав думати про наслідки для оточуючих. Як приклад, Суботик, затиснутий під стільницею. Та перестав контролювати кількість своїх бажань (по два на одну хвилину!), що дуже швидко зменшило кількість цятки бажання.*)

Як ви вважаєте, бажання пана Пляшкера більше схожі на бажання дорослої людини чи дитини? Аргументуйте свою думку.

Яке головне зауваження висловлює йому Суботик? Як ви думаєте, чому сам Суботик не може відкоригувати неточність бажань пана Пляшкера? (*Більш точно висловлювати бажання.*)

Чому пан Пляшкер не відразу згадав про необхідність доведення до робочого стану машини для здійснення бажань? Чому вони опинилися на чужому горіщі? (*Знову неточність бажання: не було уточнення, що на горіще будинку пані Моркван, тому вони й опинилися на чужому горіщі.*) В чому поляє парадоксальність діалогу пана Пляшкера з паном Амфібером. (*Кожен з них не розуміє, що тут сталося насправді. Господар горіща вважає, що до нього забралися злодії, а пан Пляшкер вважає, що його хазяйка пані Моркван вийшла заміж.*) Дайте оцінку поведінці пана Амфібера. Чому на нього так розсердилися полісмени?

Порахуйте, скільки цятки було витрачено на приведення машини для здійснення бажань у робочий стан? Доведіть, що було б достатньо для цього всього однієї цятки.

Чому машина для здійснення бажань не могла працювати безперервно? Хто, по-вашому, обмежив активність її дії?

Яким було перше завдання для машини для здійснення бажань? Як ви думаєте, чому це було саме бажання грошей? У чому полягає комізм цієї ситуації? (*Пляшкер втратив власні гроші через свою недбалість.*)

Розкажіть, як пан Пляшкер та Суботик збиралися пообідати в ресторані. Чому їх прийняли неприязно? Як змінилося до них ставлення офіціанта, коли він дізнався про гроші?

Як помстилися пан Пляшкер та Субастик за приниження в ресторані? Чи не вважаєте ви необачним використати останні цятки Суботика? Яким чином це позначилося на подальшому розвитку подій?

Перегляньте фрагмент художнього фільму «Рудий п'ятачок», епізод перебування пана Пляшкера та Суботика в ресторані. Наскільки цей фрагмент співвідноситься з текстом твору? Поясніть сенс уведення в кінофільм шаленого танцю пана Пляшкера? Чим вмотивована така його поведінка? (*Витівками Суботика та присутністю фрау Март.*)

Які химери Суботикових витівок описано у третьому розділі? Чому він має назву «Пан Кулес вилетів»? Що вам сподобалося найбільше: з'їдений будильник, Суботик-індіанець у вігвам біля багаття в кімнаті Пляшкера чи діалог Суботика з Вівторакусом про папугу?

Чому, по-вашому, пан Пляшкер відправляє Суботика погуляти, коли до нього приходять пан Вівторакус?

Поясніть, чому бажання пана Вівторакуса, щоб говорив пан Кулес, мало такі безглузді наслідки? Якого дива набралася пані Моркван від спілкування з папугою Кулесом?

Чому розділ має назву «Пан Кулес вилетів»? Чому цю подію можна вважати найголовнішою у цій частині тексту?

Який сенс, по-вашому, вкладено автором у факт прильоту Кулеса до помешкання пана Амфібера? Виразно в особах прочитайте діалог Амфібера та Кулеса. Дайте оцінку висловлюванням обох учасників діалогу. Чому Амфібера витурили з поліцейського відділку? Над чим глузує Пауль Маар?

Чи поділяєте ви думку пана Вівторакуса щодо того, чи є добрим те, що пан Кулес уміє розмовляти?

Яке найбільше диво сталося в усіх перипетіях з папугою Кулесом? («*Те, що пані Моркван з власної волі запросила пана Вівторакуса на каву.*» Згодом вона почала ще й римувати.)

Чи може цей факт бути свідченням того, що присутність Суботика змінила не тільки пана Пляшкера?

Чому наступного ранку Суботик говорить пану Пляшкеру: «Якщо ви заздалегідь добре зважите кожне своє бажання, нічого такого, що могло б потрапити в газету, не станеться»? Чи дослухається Пляшкер до порад Суботика? Наведіть аргументи з тексту на підтвердження або спростування цієї думки. (*Ні. Як приклад, «Я хочу автомобіль!» Це формулювання скоріше схоже на дитяче вередування: я хочу іграшку!*)

Чим закінчилася поява автомобіля у пана Пляшкера? Як ви думаєте, чому авто заїхало саме в будинок пана Амфібера, а не когось іншого?

Чому експерименти з безлюдним островом закінчилися перенесенням туди обох героїв?

Доведіть, що перебування героїв на безлюдному острові є кульмінаційною частиною твору. Як сприймають герої остров? Чому їхні точки зору є діаметрально протилежними? Заповніть цитатами кліше таблиці.

**Безлюдний острів очима героїв повісті-казки Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»
Зробіть висновки:**

Безлюдний острів з точки зору пана Пляшкера	Безлюдний острів з точки зору Суботика
«Ти маєш це побачити! – захоплено вигукнув він. – Острів – як у книжці з малюнками! Пальми, пісок і море! Я хочу, щоб ми були на цьому острові удвох...»	«Тут чудово, татку! – в захваті сказав Суботик. – Цілком так, як ви собі бажали.»
«Тільки що ми нарobili! – забідкався пан Пляшкер. – Це жахливо!»	«Жахливо? Чому жахливо? Що вам не подобається?»
«Ніколи ми вже не повернемося додому! – аж затинався пан Пляшкер. – Доведеться нам довіку лишатися тут, на цьому острові!» – Сполотнілий від жаху, він сів на білий пісок.	«І що це з вами враз сталося? – спитав Суботик. – То вас хтозна-як тягне на цей острів, аж навіть я мусив опинитися тут, то тепер ви сидите тут і мало не плачете.»
«Мені хотілося трішки перепочити, а не лишатися тут до кінця моїх днів, – відповів пан Пляшкер. – Ну скажи, де ми спатимемо?»	«Та це ж простісінька річ! – сказав Суботик. – Ми зробимо собі курінь. Із пальмового листа.»
«А що будемо їсти?»	«Кокосові горіхи. І ананаси. І банани. А тоді – часом піймаємо яку рибину.»
«А питимемо що?»	«Питимемо воду. Врешті-решт, ви забажали собі острів з прозорими джерелами.»
«Он як! А що мені робити, як я захворію? Бач, не знаєш, що сказати, правда?»	«Знаю! Як захворієте, то підете до лікарні.»
«До лікарні? А де ж та лікарня?»	«На розі вулиць Альберта Швейцера й Садової, – сказав Суботик, сміючись. – Біля самої трамвайної зупинки.»
«Аж тепер пан Пляшкер не на жарт розсердився. А як мені туди дістатися? – вибухнув він. – Я в розпачі, а тобі все смішки!»	«Не гнівайтеся, татку, – сказав Суботик. І знову засміявся. – Придивіться-но пильніше до мого обличчя.»

«До твого обличчя?.. Ох, який же я осел!.. Тобто який же я нестяма! – вигукнув пан Пляшкер, і собі сміючись. – Я вже так звик загадувати все машині. Що зовсім забув про ту одненьку цяточку, яка в тебе ще є.»	«Отож-бо, татуню! Ну то миттю загадайте моїй цяточці, щоб ми чимшвидше опинилися у вашій кімнаті.»
«Та ні, нема чого так поспішати, сказав пан Пляшкер і підвівся. – Тепер, знаючи, що в нас є змога повернутися додому, я залюбки побуду тут ще тиждень-другий – влаштую вакації!»	
«Цього вони хотіли обидва.»	

Чий спосіб мислення, по-вашому, є оптимістичним, а чий песимістичним? Чому ви так вважаєте?

Як ви ставитесь до того, що люди зазвичай самі моделюють ситуації свого життя? Що потрібно для того, щоб вас не переслідували невдачі та помилки? Які поради щодо цього міг би вам дати Суботик?

Доведіть, що Пляшкер думає переважно про себе, а Суботик про Пляшкера. Як у психології визначаються такі типи поведінки? (*Егоїстична та альтруїстична.*)

Хто турбується про здобування їжі, про будівництво житла? Хто з героїв більше підготовлений до виживання в природних умовах? Чи використовує Суботик для цього чари?

Чому Суботика цікавить місце їхнього перебування? Який сенс має його пісня про Південне море?

Перегляньте фрагмент про перебування пана Пляшкера та Суботика на безлюдному острові за фільмом «Рудий п'ятачок». Як ви думаєте, чому в сценарній версії Пауль Маар подає цей епізод більш контрастно загостреним? Як, з якою метою він показує відчуження між героями, ініціатором якого виступає Пляшкер? Чому острів у кінофільмі майже не придатний для життя? Чому в «Рудому п'ятачку» безлюдний острів не відвідують туристи?

IV. Оголошення перспектив на наступний урок. Домашнє завдання:

Підготувати стислий переказ розділів V–VII повісті-казки «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу».

Прослідкувати за змінами, які відбулися в поведінці та характері пана Пляшкера, Суботика та інших героїв твору. Зробити висновок, чим продиктовані ці зміни, який характер вони мають.

Спробувати сформулювати провідну ідею повісті-казки Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу». Записати свій варіант у робочий зошит.

Повністю переглянути художній фільм «Рудий п'ятачок» та зіставити текст другої частини літературного циклу про Суботика з його кіноекранним втіленням.

V. Аргументація і виставлення оцінок за урок

Урок № 3

Тема: Реалізація мрій, бажань і прагнень особистості як провідна ідея творів П. Маара про Суботика. Художні засоби її втілення. Суботик на кіноекрані

Мета: завершити аналітичне дослідження тексту, зробивши основний акцент на трьох останніх розділах твору; розкрити на прикладах з твору сутність провідної ідеї творів Маара як ідеї реалізації мрій, бажань і прагнень особистості; прослідкувати за змінами в характерах і поведінці героїв твору під впливом Суботика як носія головної думки автора; зіставити текст повісті-казки «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу» з його екранізацією в сценарному втіленні художнього фільму «Рудий п'ятачок».

Обладнання: малюнки Пауля Маара до книг про Суботика, фрагмент фільму, що зображує хворобу Суботика.

Епіграф: *Я хочу, щоб Суботик назавжди лишився зі мною!*

Пауль Маар. «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

Бліц-вікторина:

Де і коли вперше зустрілися пан Пляшкер та Суботик?

Який вигляд має Суботик?

Хто він такий?

Скільки триває перше перебування Суботика у пана Пляшкера?

За яких умов Суботик міг повернутися?

Хто називав Пляшкера «Фляшкер»?

Хто називав пані Моркван «Шморкван»?

Скільки часу відділяє першу й другу зустрічі Пляшкера з Суботиком?

Яким чином пан Пляшкер прискорив другий прихід Суботика?

Чого бракувало в машині для здійснення бажань і вона не могла працювати?

Яким було перше завдання машині бажань для виконання?

Поясніть, яким чином здійснюються бажання пана Пляшкера? (*За допомогою цяток Суботика або за допомогою машини для здійснення бажань. Але при цьому, якщо Пляшкер бажає чогось матеріального, наприклад, грошей, то десь їх не стане; якщо*

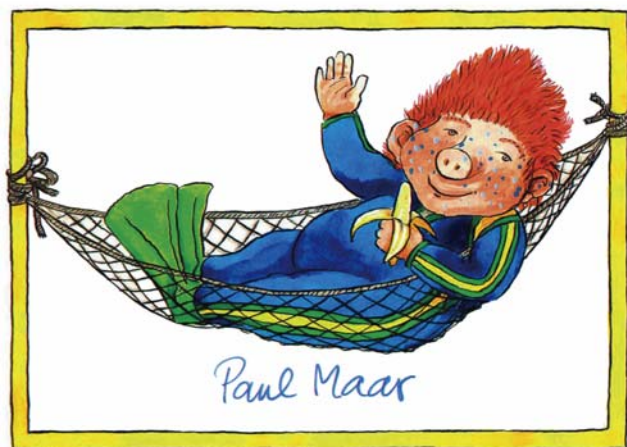
машину, то точнісінько таку, як у пана Оберштайна (за екранізацією). Тобто нічого фальшивого, але махінація відбудеться!)

В чому полягає головна причина невдач пана Пляшкера? (Він неточно формулює свої бажання, на що йому неодноразово вказував Суботик.)

Який фрагмент книжки «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу» є кульмінаційним моментом твору?

Визначте головну рису Суботика за його світосприйняттям. (Оптиміст.)

III. Оголошення теми і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності учнів. Аналітико-інтерпретаційне дослідження змісту повісті-казки з акцентом на V–VII розділи твору

Герменевтична бесіда

Розкажіть, як велось новоявленим робінзоном на безлюдному острові?

З якою метою автор приводить на безлюдний острів туристів?

Як туристи сприйняли присутність пана Пляшкера та Суботика на безлюдному острові? Що їх цікавило? Чому вони вирішили, що у цієї парочки проблеми?

Доведіть, що оповідь у п'ятому розділі розгалужується на дві сюжетні лінії. (З одного боку, продовжується розповідь про перебування Пляшкера і Суботика на безлюдному острові, а з іншого – автор уводить розповідь про прихід Пляшкероного друга та розвиток стосунків між пані Моркван та паном Вівторакусом.)

Що викликало занепокоєння Вівторакуса? У чому ви вбачаєте сенс спілкування між пані Моркван та паном Вівторакусом? Чому, по-вашому, це зближення стало можливим?

Поміркуйте, навіщо авторові було змінювати хід подій таким чином, щоб до повернення пана Пляшкера й Суботика з безлюдного острова доклав рук саме пан Вівторакус, адже туристи могли їх також вивезти з острова? (По-перше, таким чином перевіряється істинність дружби однокласників. Стосунки Пляшкера й Вівторакуса перестають бути просто візитами ввічливості. Вівторакус переживає за друга.

По-друге, Вівторакус стає причетним до здійснення бажань, до зміни подій завдяки своїм почуттям.

По-третє, автор виводить читача на роздуми щодо того, що навіть благородні наміри, що реалізуються неузгоджено, можуть призводити до небажаних, а то й трагічних наслідків.

По-четверте, потрібно було випробувати сили машини та Суботика.)

У чому полягає парадокс повернення пана Пляшкера та Суботика з безлюдного острова? (Одночасно з двох різних джерел пролунало бажання повернути їх додому: пан Вівторакус загадує машині бажання, щоб Пляшкер із Суботиком негайно опинилися перед будинком пані Моркван, а пан Пляшкер загадує на цятку Суботика, щоб вони опинилися в кімнаті.)

Яка проблема виникла у зв'язку з цим? («Тепер двоє протилежних бажань змагаються між собою. Тому подужає або машина, або я. Для слабшого це закінчиться погано, страх погано.») Які наслідки для Суботика мала боротьба з машиною? Поясніть, чому п'ятий розділ має назву «Суботик у небезпеці»? Як ви думаєте, чи потрібна була Суботикові допомога лікаря? Що могло відновити його сили? Чи користуєтесь ви особисто таким способом відновлення сил?

Перегляньте фрагмент фільму «Рудий п'ятачок», що відтворює змагання Суботика з машиною для здійснення бажань та хворобою Суботика. Як цей фрагмент увиразнив ваше уявлення про критичність моменту та реакцію і стан героїв у даних подіях?

Доведіть, що виснаження Суботика стало випробуванням дружби Пляшкера та Вівторакуса? Чому Пляшкер звинувачує свого друга в тому, що сталося з Суботиком? Чому вони знову розсварилися?

В якому стані перебуває Пляшкер після від'їзду Вівторакуса?

Чому пан Пляшкер провів ніч у кріслі, а не в ліжку?

Поясніть, чому Суботик бере на себе провину за всі негаразди минулого дня? («Маш... – Суботик затнувся на півслові і втупився очима в машину. – Ох ти ж, безголовий Суботику! Тепер я все пригадав! – гірко сказав він і сів до пана Пляшкера в крісло. – Блакитне світло... Машина перегоріла... Сварка з паном Вівторакусом... Нещасливий був учора день. Мені дуже шкода, татку!»)

Про які зміни в образі пана Пляшкера свідчить його відповідь Суботику? («Добре, що хоч ти знову здоровий, – мовив пан Пляшкер. – Правда, я був би щасливий, якби машина оце виконала одне-однісіньке моє бажання.»)

Виразно прочитайте в особах діалог пана Пляшкера й Суботика на початку шостого розділу від слів Пляшкера, що наведені у попередньому завданні, до слів «Отже зараз ми поснідаємо.» Спробуйте інтонаційно передати напругу моменту. Виокремте ключові слова, що підтверджують зміни в характері Пляшкера.

Як ви думаєте, чому Суботик не може зрозуміти, яке саме бажання щодо нього має пан Пляшкер?

Який план щодо ремонту машини для здійснення бажань є в Суботика? Знайдіть у його плані відповідь на запитання, які саме завдання здатна буде виконувати полагоджена машина бажань? Чи збіга-

тимуться можливості машини з головним бажанням Пляшкера? Аргументуйте свої відповіді.

Як відбувався ремонт машини? Чому після детального огляду Суботик зрозумів, що звичайний дріт не допоможе? Що таке «ікс-ква-драт-ва»? Чому саме вона є головною запорукою відновлення роботи машини? Де, по-вашому, її роздобув Суботик?

Чому після знаходження ікс-ква-драт-ви Суботик знову почав римувати?

Як почала працювати машина після ремонту? Чому вона неточно виконує бажання Пляшкера? Як це пов'язано з авторським задумом? **(Головною проблемою пана Пляшкера було неточне формулювання бажань. Він увесь час керувався скоріш емоціями, ніж здоровим глуздом та логікою. Він поведився, як дитина, яка отримала досить цікаву іграшку, але не зовсім добре знає, як нею користуватися. Після подій на острові та змагання Суботика з машиною пан Пляшкер точно знає, чого він хоче найбільше в світі: щоб Суботик був завжди з ним. Це бажання глобальне, а не якийсь там дріб'язок! Знаючи, що Суботик має його покинути в суботу, він дуже нервується, адже не певен, що втретє може бути змодельована необхідна для Суботикового повернення ситуація. Тому йому тепер байдуже, як виконає його бажання машина, з якою вони ніби тепер помінялися місцями! Звідси й з'явилися замість марок шкварки, а замість шапки – жабка. І якщо можна якось ще пояснити перші дві недоречності співзвучністю бажання й результату, то вийшла дурниця, коли пан Пляшкер загадав «банкноти», а отримав млинок для кави. Всі наступні спроби свідчили про повний розлад здібностей машини для здійснення бажань.)**

Поміркуйте, чому автор не дав можливості Суботику полагодити машину як слід? **(Тому що ніяка машина не здатна замінити живого Суботика та спілкування з ним!!!)**

Чому відбулося коротке замикання машини? Навіщо це потрібно було авторові? *(Маар виводить головних героїв з помешкання, стверджуючи таким чином, що головним тепер для обох є не те матеріальне, що з'являється в результаті роботи машини, а спілкування, духовна єдність героїв.)*

Поміркуйте, чому Суботик так наполегливо шукає спосіб полагодити машину для здійснення бажань? Доведіть, що обидва герої в техніці не розбираються.

Чому полагодженій за допомогою оцту, олії та солі машині пан Пляшкер не довірив своєї заповітної мрії? Як ви оцінюєте той факт, що у виконанні бажань Пляшкер тепер перестраховується? Чому ж машина знову не запрацювала як слід?

Чому пан Пляшкер не хоче скористатися Суботиковою порадою і викинути зіпсовану машину на смітник? *(«Навіть як вона вже не виконуватиме жодних бажань, то принаймні видаватиме всілякі несподіванки».)* Як ви вважаєте, навіщо несподіванки Пляшкеру? А чи потрібні взагалі несподіванки у житті й вам особисто?

До чого догрався пан Пляшкер? Чому він знову не прислухався до розумних порад Суботика? *(Знову загрався!)*

Яким чином Суботик убезпечив зіпсовану машину? Куди її діли? Чому машину довелося героям власноруч тягти на горище пані Моркван?

Виразно прочитайте в особах діалог Суботика з паном Пляшкером від слів «Уже в дверях пан Пляшкер востаннє зупинився й сумно озирнувся назад» до «...вигукнув пан Пляшкер і так швидко кинувся бігти сходами вниз, що Суботик ледве встигав за ним». Виділіть ключові фрази та прокоментуйте їх. Доведіть, що саме у цьому діалозі містяться найважливіші думки твору.

(Найважливіші цитати:

«Може, ви загадували не ті бажання, татку, – сказав він. – Вам усе хотілося лише певних речей: багато грошей, авто, подорожі на острів, смачної їжі. Може, треба було придумати інакші бажання?» **(Мова йде про співвідношення матеріального й духовного в житті людини, про її життєві пріоритети.)**

**«Де палкі бажання й стали,
Там є успіх без машин, –
Й слон заграє на роєлі,
Як захоче дуже він!»**

(Мова йде про те, що мрії й бажання людини здійснюються завдяки їй самій, її наполегливості, її вірності мрії та послідовному руху до її здійснення. Не потрібні ніякі чари! Людина сама сильна силою своєї думки, послідовністю й сталістю бажань та дій, що їх втілює у реальність.)

«Я забажав би, щоб ти назавжди залишився зі мною, – не задумуючись, відповів пан Пляшкер. – Треба було мені забажати цього ще першого дня. Та я хотів спершу довідатися, чи й ти на це згоден.»

«А чому б вам просто не піти до свого приятеля Вівторакуса й не сказати йому, що ви негаразд із ним повелися і шкодуєте про це?.. Чому б нам не піти до найближчого телефона-автомата та не пошукати в телефонній книзі, де саме він мешкає, пан Вівторакус?»

«От розумна голівонька! Без тебе я б до цього й не додумався!»)

Виразно прочитайте в особах діалог пана Пляшкера й пана Вівторакуса. Спробуйте інтонаційно передати стан та почуття героїв. Поміркуйте, чому Пляшкер пішов до Вівторакуса разом із Суботиком?

Чому перестав багато говорити пан Кулес? Доведіть, що авторові важливо було усе поставити на свої місця.

Скажіть, чи тільки до пана Пляшкера тепер спрямовані теплі почуття пана Вівторакуса? Яку важливу ідею втілює цим Маар? *(Письменнику дуже важливо, щоб люди не були самотніми, щоб вони навчилися робити кроки назустріч одне одному, щоб вони насолоджувалися спілкуванням і життям та щастям у цілому.)*

Що сталося на кухні пані Моркван? Чому пиріг з яблуками не відмінили?

Подумайте, чому за яблуками йдуть пані Моркван з паном Вівторакусом, а пан Пляшкер залишається удвох із Суботиком? Виразно прочитайте в особах заключний діалог Пляшкера і Суботика від слів «Пан Пляшкер із Суботиком лишилися самі в кухні» до кінця твору. Випишіть у робочі

зошити найважливіші цитати уривка та прокоментуйте їх зв'язок із авторським задумом всієї книжки «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу». (**Ключові цитати:**

«Я все думав про те, що ти сказав мені на горіщі. Про того твого слона, розумієш? Як на мене, ти маєш слухність, – мовив він. – У всякому разі, я дуже-дуже радий, що навідав пана Вівторакуса. **Тепер я спробую здійснювати власні бажання самотужки. Без машини. Шкода лише, що ти не зможеш мені в цьому допомагати.**»

«... я на мить уявив собі, якого коника ви з машиною викинете, тільки-но її ввімкнете, – сміючись, сказав Суботик. – **А тому я потайки дещо для вас, тату, зберіг... Авжеж, татку. Найостанніша. Як хочете, то загадайте їй виконати якийсь своє бажання. Тільки обережно, не зробіть знов помилки!**»

«**Не бійся, цього разу я помилки не зроблю,** – сказав пан Пляшкер. Після невеличкої паузи він глибоко вдихнув і сказав повільно й урочисто: **«Я хочу, щоб Суботик назавжди залишився зі мною!»**»)

IV. Підбиття підсумків у просторі означеної теми

Порівняйте пана Пляшкера на початку твору та в кінці. Поясніть, які саме зміни відбулися в цьому образі? Чому, по-вашому, автору важливо було показати їх читачеві?

Чи зміг би пан Пляшкер змінитися сам, без допомоги Суботика?

Як ви вважаєте, чи змінився сам Суботик порівняно з його першим візитом? Чому? Обґрунтуйте свої висновки.

Назвіть головні риси Суботика, що розкриваються в книжці «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»?

Хто, по-вашому, з головних героїв твору виглядає більш дорослим – Суботик чи пан Пляшкер? Чому ви так вважаєте?

Чи можна машину для здійснення бажань вважати чарівним предметом у стилі народних казок? Аргументуйте свою думку.

Доведіть, що провідною ідеєю повісті-казки Пауля Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу» є утвердження думки про реалізацію мрій, бажань і прагнень особистості нею самою, без допомоги чарівних сил чи предметів.

Які художні засоби використані у творі Паулем Мааром для утвердження цієї думки? (**Поєднання реального і фантастичного, можливість виконання бажань за принципом народних казок; фантастична істота та фантастичний предмет** (Суботик з його цятками та машина для здійснення бажань); перенесення героїв і предметів у просторі й часі; **шикарні діалоги героїв; зображення думок персонажів та їхні внутрішні діалоги**; наділення птаха людськими здібностями; **низка конфліктів головних героїв з іншими персонажами, в основі цих конфліктів здебільшого лежать витівки Суботика або неточні формулювання бажань пана Пляшкера**; поєднання нейтральної лексики з просторіччями та вулгаризмами тощо.) З поданого ряду зображувально-виражальних засобів виокремте 4–5, які ви вважаєте найголовнішими у створенні художньої реальності повісті-казки та втіленні її провідних ідей. Обґрунтуйте свій вибір.

Розгляньте ілюстрації Пауля Маара до його творів про Суботика. Порівняйте створені письменником-художником образи з персонажами фільму «Рудий п'ятачок». Чи мало вплив живописне зображення героїв твору на їх представлення на кіноекрані?

Який фрагмент фільму «Рудий п'ятачок», по-вашому, відповідає фіналу книжки «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»?

Як ви думаєте, чи з'являться знову на обличчі Суботика сині цятки, адже він залишився з паном Пляшкером назавжди? Чи потрібні вони в їхньому подальшому спільному житті?

Які уроки мрій, бажань та добра винесли ви зі спілкування зі сторінками повістей Пауля Маара «Що не день, то субота» та «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу»? Чи захотілося вам дізнатися про продовження пригод Суботика й пана Пляшкера? Які книжки цієї літературної серії потрібно для цього прочитати?

Виразно прочитайте епіграф до уроку. Як ви вважаєте, чому саме ці слова з книжки П. Маара ми обрали за епіграф?

V. Аргументація і виставлення оцінок за урок VI. Домашнє завдання

Написати твір-мініатюру – «Мені потрібен друг Суботик» (обсяг – до 1 сторінки).

Ольга Гузь,
вчитель-методист
м. Кропивницький

Кадри з фільму
«Рудий п'ятачок»
(Німеччина, 2001)